

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Daniel Fingr

Ochrana dětí před sexuálním zneužíváním

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Ochrana dětí před sexuálními zneužíváním* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 960 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne

Daniel Fingr

Děkuji panu doc. JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, věcné připomínky, rady a konzultace.

Dále děkuji rodině za podporu během celého mého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Pojem sexuální zneužívání dětí	8
1.1 Syndrom sexuálního zneužívání	8
1.2 Komerční sexuální zneužívání	9
2. Znásilnění a bezbrannost vyplývající z nízkého věku dítěte	10
2.1 Obecný výklad	10
2.2 Bezbrannost	10
3. Pohlavní zneužití a zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru	15
3.1 Obecný výklad	15
3.2 Zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru	15
4. Sexuální nátlak	20
4.1 Obecný výklad	20
4.2 Zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu	20
4.3 De lege ferenda	21
5. Trestný čin účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem	23
5.1 Trestný čin účasti na pornografickém představení	23
5.2 Trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem	26
5.3 Kyberkriminalita	31
5.3.1 Základní pojmy	32
5.3.2 Postupy při odhalování a vyšetřování mravnostní kyberkriminality	34
6. Oznamovací povinnost trestného činu pohlavního zneužití	38
6.1 Latence pohlavního zneužití	40
6.2 Falešné obvinění z pohlavního zneužití	41
6.3 Oznamovací povinnost u pohlavního zneužití	42
7. Německá právní úprava sexuálního zneužívání dětí	44
7.1 Charakteristika německého trestního zákoníku	44
7.2 Sexuální zneužívání dětí	44
7.3 Komparace německé a české právní úpravy	48
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Shrnutí (Summary)	60
Klíčová slova (key words)	61

Seznam použitých zkratk

CAN:	syndromu zneužívaného a týraného dítěte
CCEO:	kodex kánonů východních církví
CIC:	kodex kanonického práva
CSA:	sexuální zneužívání
ICT	informační a komunikační technologie
ICTR:	mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OSPOD:	orgán sociálně právní ochrany dětí
StGB:	trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, ve znění pozdějších předpisů
TZ:	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil „Ochranu dětí před sexuálním zneužíváním.“ Pro toto téma jsem se rozhodl, jelikož je tato problematika aktuální, ať už z důvodu kauzy zneužívání dětí v katolické církvi nebo díky filmu „V síti“, který se zaměřuje na nebezpečí internetu a internetových predátorů. Cílem diplomové práce je poukázat na problematiku sexuálního zneužívání a trestné činy s tím související. Hlavním cílem je analyzovat sexuální trestné činy páchané na dětech, porovnat jejich skutkovou podstatu a zaměřit se na jejich problematickou stránku a také je porovnat s německou právní úpravou za účelem inspirace.

V rámci prvních kapitol jsem se zaměřil na problematické pojmy u trestných činů znásilnění, pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku, kvůli kterým mohou nastat hraniční situace, kdy není jasné, jak jednání kvalifikovat. Jedná se o stav bezbrannosti, zneužití závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Jelikož jde o úmyslné trestné činy, musí se úmysl vztahovat i na dané pojmy a využít je k dosažení svého cíle. Z tohoto důvodu s v rámci těchto kapitol položím otázku, jak má pachatel poznat, jaký problematický pojem byl naplněn, když samy soudy často využívají znalecké posudky. Významným zdrojem informací pro mě byla monografie, komentářová literatura, a to jak česká, tak i německá. Nepostradatelný přínos měla i judikatura českých a německých soudů.

Následně se zabývám analýzou trestných činů účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem a poukázat na nedostatky této právní úpravy. U účasti na pornografickém představení vymezuji problematické aspekty tohoto ustanovení. U navazování nedovolených kontaktů s dítětem se zaměřuji na problematiku dokazování subjektivní stránky. Zaměřil jsem se na otázku, jestli lze užít operativně pátrací prostředky, případně jiné vhodné prostředků za účelem zvýšení možností, jak usvědčit pachatele.

Ve své práci se také věnuji výzkumné otázce, zda by měla být zavedena zákonná oznamovací povinnost pro trestný čin pohlavního zneužití. Jedná se o problematiku, která už byla v České republice předmětem diskuze. Jaký výsledek by daná úprava přinesla a jestli by to vůbec přispělo ke stíhání pachatele. Pojednáváno je o tématech, která s touto otázkou souvisí, a to o latenci pohlavního zneužití a její příčinách, o nebezpečí křivého nebo falešného obvinění a dalších následcích, které by zavedení trestnosti tohoto jednání mohly přinést.

Dále jsem se zaměřil na německou právní úpravu sexuálního zneužívání. Vzhledem k tomu, že německý trestní zákoník prošel v roce 2021 několika novelizacemi a došlo k několika změnám v právní úpravě sexuálního zneužívání, je provedena analýza vybraných trestných činů a následně komparace s českou právní úpravou, aby bylo možno odpovědět na výzkumnou otázku, v čem se může česká právní úprava inspirovat německou právní úpravou v oblasti sexuálního zneužívání. Zde jsem vycházel z německé komentářové literatury, judikatury a vzhledem k nedávné novele německého trestního zákona byly nepostradatelným zdrojem informací vládní návrhy zákonů.

1. Pojem sexuální zneužívání dětí

1.1 Syndrom sexuálního zneužívání

Nejdříve je vhodné uvést, co pojem sexuální zneužívání znamená a vymezit základní pojmy, které souvisí s danou problematikou. Ve světě existují zákonná opatření týkající se minimálního věku, od kterého je sexuální styk povolen. Přičemž ve většině případů ve světě je hraniční věk čtrnáct a patnáct let. Při stanovování hranice se vychází z toho, že dospívající jedinci, kteří překročí danou hranici, se lépe kontrolují a jsou dostatečně vyspělí, aby mohli činit určitá rozhodnutí. Sexuální zneužívání bývá v odborné literatuře označováno jako syndrom CSA (v angličtině Child Sexual Abuse), který je součástí takzvaného syndromu zneužívaného a týraného dítěte, známý také jako syndrom CAN.¹

Samotnou definici lze najít v usnesení zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992, která označuje „*sexuální zneužití dítěte za nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostane do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba.*“² Jinou definici uvádí Elliotová³, dle které je „*sexuální zneužívání jakékoli sexuální využívání dítěte mladšího šestnácti let pro sexuální uspokojení dospělého nebo značně starší osoby.*“ Dle Robert⁴ je sexuální zneužívání „*zneužití moci, kdy útočník vnutí dítěti „hru“, která neodpovídá jeho věku, za účelem uspokojit své perverzní libido. Jde o sexualizovaný výraz násilí, kterým předstírá přívětivost vůči slabším, než je on sám.*“

Vaničková⁵ dále dělí sexuální zneužívání na bezkontaktní a kontaktní. Bezkontaktním zneužíváním je především o:

- **voyeurství** – jedná se o sexuální uspokojení pozorováním jiných osob při svlékání, nahých nebo při sexuálním styku;
- **exhibicionismus** – je to sexuální úchylka, při které pachatel dosahuje sexuálního uspokojení odhalováním svých genitálií pohledům jiných osob;
- **verbální zneužívání** – jedná se o používání obscénní řeči, používání obscénních výrazů či popisování sexuálních aktivit;

¹ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 17.

² VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální zneužívání dětí. Rizika a potřeby dětí jako východisko prevence*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze – 3. lékařská fakulta, 2012, s. 95.

³ ELLIOTOVÁ, Michelle. *Jak ochránit své dítě*. 1. vydání Praha, Portál, 1995, s. 49.

⁴ ROBERT, Joceline. *Nenech si to líbit! Ochrana dítěte před sexuálním zneužitím*. Praha: Portál, 2013, s. 25.

⁵ VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. díl. Praha: Karolinum, 1997, s. 15 - 16.

- **vystavení dítěte pornografickým videozáznamům.**

Mezi kontaktní zneužívání patří osahávání a ohmatávání genitálií, masturbace, frotérství (otírání o jinou osobu), simulovaná soulož, znásilnění, sadomasochismus, nekrofilie, fetišismus, nucení dítěte k sexuálním aktivitám se zvířaty, orální sexuální aktivity, pohlavní zneužití, dětská prostituce, dětská pornografie, obchod s dětmi za účelem sexuálního zneužití.

1.2 Komerční sexuální zneužívání

Vaníčková uvádí, že definice komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) byla poprvé přesně definována v roce 1996 na 1. světovém kongresu proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí ve Stockholmu. Kongres komerční sexuální zneužívání definoval, jako *„použití dítěte pro sexuální účely za peníze nebo odměnu v naturálních mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem nebo jinými, kdo vydělává na obchodu s dětmi pro tyto účely.“* Světová organizace dále identifikovala tři formy komerčního sexuálního zneužívání, a to dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.⁶

Jde o zásah do integrity dítěte, které se není schopné samo bránit nebo si vůbec uvědomit, že takové jednání je nedovolené či trestné a někdy jej dítě chápe pozitivně jako výhodný zdroj příjmů. Následky jsou však vážné a dítě poznamenají většinou na celý život. Problematickým aspektem je, že se většinou dotýká více jedinců než pouze jednoho útočníka a jeho oběti. Pro tuto kriminální činnost je typické, že se vyznačuje velkou mobilitou, která v mnoha případech překračuje státní hranice.⁷⁸

⁶ VANÍČKOVÁ: *Sexuální zneužívání dětí...*, s. 10.

⁷ MITLOHNER, Miroslav. In: WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, s. 40.

⁸ DUNOVSKÝ, Jiří. In: WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, s. 143.

2. Znásilnění a bezbrannost vyplývající z nízkého věku dítěte

2.1 Obecný výklad

Tato práce se bude věnovat pouze problematice dětí. Za dítě je považována osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak.⁹ Znásilnění je jeden z nejhorších a nejvíce zraňujících trestných činů. Jedná se o velmi závažný zásah do života, který má za následek vážné psychické problémy. Zasahuje do soukromí oběti v jedné z nejcitlivějších oblastí života, a to oblasti sexuální. Jedinec je omezen svobodně se rozhodovat o svém sexuálním životě.

Předmětem útoku může být kdokoliv a nezáleží na pohlaví ani věku.¹⁰ Nebylo tomu tak vždy, jelikož trestný čin znásilnění byl v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, upraven tak, že mohl být spáchán pouze na ženě a znásilnění muže se posuzovalo jako trestný čin vydírání, což se změnilo zákonem č. 144/2001 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Další zásadní změnou bylo rozšíření objektivní stránky skutkové podstaty. Dříve bylo znásilnění možné spáchat pouze souloží. Po této novele se v

§ 241 odst. 1 trestního zákona objevil pojem obdobný pohlavní styk, což umožnilo postihovat i taková jednání, která byla podobná souloží a měla na oběť obdobné negativní následky. Za velmi důležité pokládám z hlediska ochrany dětí přidání nového odstavce, který poskytl větší ochranu osobám mladším osmnácti let a který obsahuje vyšší trestní sazbu.

Pokud je čin spáchán na dítěti, spadá pod jednu ze dvou kvalifikovaných skutkových podstat, umožňující použití vyšší trestní sazby. Ustanovení § 185 odst. 2 písm. b) TZ poskytuje větší ochranu dětem starším patnácti let a mladším osmnácti let. Ustanovení § 185 odst. 3 písm. a) TZ poskytuje ochranu dětem mladším patnácti let a umožňuje použití ještě vyšší trestní sazby. Dítě do patnácti let se rozumí dítě do dne předcházejícího jeho patnáctým narozeninám.¹¹

2.2 Bezbrannost

Objektivní stránka tohoto trestného činu může být naplněna dle § 185 odst. 1 dvěma způsoby, donucením jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy

⁹ Definice je uvedena v § 126 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁰ PELC, Vladimír. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část; Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství Leges, 2017, s. 598.

¹¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1344.

k pohlavnímu styku, nebo zneužití stavu bezbrannosti oběti. Dále bude analyzován pojem bezbrannost. Za bezbrannost se považuje takový stav oběti, ve kterém není vzhledem k okolnostem schopna projevit svou vůli, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání.¹²

Bezbrannost lze dělit na psychickou, fyzickou a absolutní. U bezbrannosti absolutní se jedná o takový stav, kdy se oběť nachází v situaci, kterou už sama nevnímá, a tudíž není schopna jakéhokoli vlastního úsudku, a nemůže ani jakkoliv ovlivnit jednání pachatele. Typické pro tento druh bezbrannosti je celková odevzdanost. U bezbrannosti psychické se jedná o stav, kdy osoby sice vnímají okolní svět, ale jejich duševní a rozumové schopnosti nejsou na takové úrovni, aby si danou situaci dokázaly vyhodnotit a reagovat na ni. Jedná-li se o stav, při kterém se oběť není schopna bránit nepřijatelnému chování pachatele pro nedostatek tělesných sil a schopností, jde o bezbrannost fyzickou.¹³

Nízký věk dítěte tedy může být za určitých okolností stavem bezbrannosti. Stavem bezbrannosti je v kontextu se zneužíváním dětí myšlen i stav, kdy poškozený nemůže pro svůj nízký věk klást odpor. Děti jsou natolik nedostatečně vyvinuté, že nemohou poznat důvody, které by měly vést k odporu vůči vymáhané souloži. Každou trestní věc je třeba řešit individuálně a musí se přihlídnout ke všem okolnostem trestného činu, na osobnost dospívajícího i jeho zdravotní stav.

K tomuto Nejvyšší soud uvedl, že je třeba si uvědomit, že stav bezbrannosti je vždy pojmem vztahovým, který vyjadřuje jednak okolnosti na straně oběti, jednak okolnosti na straně pachatele, ale i další okolnosti případu. Jedná se o samotný způsob provedení útoku, jeho místa, času, ale také o osobnost pachatele, o jeho fyzické dispozice, vztah mezi pachatelem a obětí, včetně jejich dřívějších sociálních interakcí. V případě blízkých osob se musí brát v úvahu například širší aspekty rodinných vztahů.¹⁴

V této souvislosti lze uvést rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, který se vyjádřil k situaci, ve které sám obžalovaný zvýšil stav bezbrannosti poškozeného, když svou oběť zavedl úmyslně na odlehlé a nepřístupné místo, v tomto případě se jednalo o opuštěný dřevěný strážní domek, kde se nenacházely v širokém okolí žádné další osoby. Nezletilý se tak musel s ohledem na tyto okolnosti a místo cítit daleko bezbranněji, než by se cítil, kdyby byl v obydlených částech města.¹⁵

¹² ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1519.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 11 Tdo 782/2014-32.

¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 5 To 100/2004.

Sexuálně zneužívané dítě často dlouho nerozumí situaci, kterou prožívá. Vzhledem k tomu, že do určitého věku neví, co je správné a co není, nechápe, že se dospělý chová nepřipustně. S dítětem lze lehce manipulovat, dospělý je pro něho určitý vzor, který stanovuje, co je správné. Dítě se tak často nepatřičnému chování pachatele nebrání.¹⁶

Vzhledem k tomu, že zneužívané dítě prožívá mnoho protichůdných a matoucích pocitů, může se stát, že některé formy sexuálního zneužívání mohou být dítětem vnímány jako příjemné.¹⁷ „*To, že menší dítě může reagovat vůči zneužívající osobě pozitivně a akceptovat ji neznamená automaticky, že ke znásilnění nedošlo, ale třeba jenom to, že znásilnění nebylo spojeno s násilím a dítě vzhledem k věku ještě není schopno rozpoznat sexuální a sociální nepřiměřenost tohoto jednání.*“¹⁸ Sexuální zneužívání může být pro děti ještě více matoucí, když je spácháno důvěryhodným dospělým a dítě má tak pocit, že jediným způsobem, jak získat pozornost a lásku je, že se musí pachateli poddat a poskytnout mu to, co chce. Dospělí přitom sledují jen svůj prospěch a své sexuální uspokojení. Charakteristický pro tento vztah je stav moci na jedné straně a podřízenosti na straně druhé.¹⁹

Psycholožka Alexandra Machková z Dětského krizového centra v Praze k tomu uvádí: „*Riziko a nebezpečí přicházející z vlastní rodiny je pro dítě méně předvídatelné a očekávatelné a dítě výrazně více mate.*“²⁰

V dalším usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1228/2015 poukázal soud v souvislosti s bezbranností na vztah mezi obžalovaným a poškozenou, která ho vnímala jako otce. V úmyslu dosáhnout sexuálního uspokojení využil obžalovaný bezbrannosti poškozené, vyplývající z jejího nízkého věku (5–6 let), její intelektové schopnosti byly přitom na nízké úrovni a obviněného považovala za otce a jako k otci se k němu chovala. Obviněný si byl těchto skutečností vědom a věděl, že poškozená jeho roli otce rodiny uznává. S vědomím, že mu jako otci důvěřuje a že se mu s největší pravděpodobností bez problémů podvolí, ji sexuálně zneužil.

¹⁶ ČIHÁK, František. Psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění. *Pediatric pro praxi*, 2011, roč. 12, č. 5, s. 325.

¹⁷ MACHKOVÁ, Alexandra. *Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí* [online]. Sancedetem.cz, 1. listopadu 2012 [cit. 10. února 2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/myty-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti#co-je-sexualni-zneuzivani>.

¹⁸ ŘÍČAN, Pavel. In: ŘÍČAN, Pavel, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 294.

¹⁹ VANÍČKOVÁ: *Sexuální zneužívání dětí...*, s. 16.

²⁰ MACHKOVÁ, Alexandra. *Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí* [online]. Sancedetem.cz, 1. listopadu 2012 [cit. 10. února 2021]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/myty-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti>.

Pachatel předstírá vlídnost vůči slabším, než je on sám. Často využívá citových potřeb a zranitelnosti dítěte, aby tak docílil sexuálního jednání. Dítěti se taková pozornost líbí a věří, že je jedinečné.²¹

Hort uvádí, že v předškolním období, které trvá mezi třemi až šesti lety má dítě velmi rozvinutou schopnost emočního prožívání v interpersonálních vztazích. Pokud dítě prožívá úzkost, může mít charakter obav ze ztráty milované osoby, ale také ze ztráty ocenění a uznání. U mladšího školního období, které trvá do 11–12 roku dítěte, je schopno navazovat intenzivní emoční vztahy k dospělým. Začíná se rozvíjet schopnost vcítění a zájmu o druhé. Objevuje se zájem o sexuální hry dětí, masturbační aktivity a vyhledávání informací o sexuálních věcech. Děti nemají plně rozvinuté intelektové schopnosti, mají důvěřivý styl seznamování a jsou náchylnější k podřízení se autoritě.²²

K obdobným závěrům dospěl Nejvyšší soud ve svém usnesení, v němž uvedl, že „*ve stavu bezbrannosti se mimo jiné nacházejí osoby, které vnímají okolní svět, avšak jejich duševní a rozumové schopnosti nejsou na takové úrovni nebo takového stavu, aby si ve své mysli dokázaly situaci, v níž se nacházejí, dostatečně přiléhavě ze všech souvislostí vyhodnotit a přiměřeně, logicky a účinně na ni reagovat.*“²³

V dalším usnesení Nejvyšší soud doplňuje, že aby byl naplněn znak bezbrannosti, nestačí k tomu pouze nízký věk oběti, tedy že nedovršila patnácti let, ale musejí být naplněny i další znaky jako fyzická a duševní nevyspělost, neschopnost dát najevo svůj nesouhlas nebo neschopnost pochopit pachatelovo jednání.²⁴ Dle Ščerby²⁵ lze však usuzovat, že děti mladší deseti let jsou s ohledem na zmíněná kritéria zpravidla bezbranní dle §185 TZ.

Stav bezbrannosti pomůže objasnit otázku vztahu trestného činu pohlavního zneužití podle § 187 TZ a znásilnění podle § 185 odst. 3 písm. a) TZ. Trestného činu znásilnění se může dopustit i pachatel, který nepoužije násilí, pohrůžku násilí nebo jiné těžké újmy k donucení osoby mladší patnácti let k pohlavnímu styku. A to za situace, kdy je díky nízkému věku naplněn zákonný znak bezbrannosti. U pohlavního zneužití dochází k souloži nebo jinému způsobu pohlavního zneužití s dítětem mladším patnácti let. Podmínkou je, že k takovému jednání nebylo dítě donuceno násilím, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy. Může tak docházet ke střetu, jaký trestný čin byl spáchán.

²¹ ROBERT, Joceline. *Nenech si to líbit! Ochrana dítěte před sexuálním zneužitím*. Praha: Portál, 2013, s. 25.

²² HORT, Vladimír. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál, 2008, s. 36–37.

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1228/2015.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu v Brně ze dne 12. 12. 2019, sp. zn. 15 Tdo 1154/2019.

²⁵ ŠČERBA, FILIP. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1521.

Toto srovnání shrnul Nejvyšší soud tak, že „*pro právní kvalifikaci skutku je rozhodný nikoli samotný věk oběti, nýbrž zjištění, zda se oběť pachateli podvolila v důsledku bezbrannosti, či nikoli.*“²⁶ Pokud se v daném případě vyskytuje bezbrannost vyplývající z nízkého věku dítěte, bude trestný čin posuzován dle §185 TZ. Pokud však bezbrannost přítomna není, užije se §187 TZ.

Pokud je v daném skutkovém stavu přítomen znak bezbrannosti, pak při naplnění i ostatních zákonných znaků má trestný čin znásilnění podle § 185 TZ přednost, neboť jenom tak lze poukázat na společenskou škodlivost činu a současně poskytnout zvýšenou ochranu obětem.²⁷

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2019, sp. zn. 15 Tdo 1154/2019.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 3 Tdo 1279/2013-17.

3. Pohlavní zneužití a zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru

3.1 Obecný výklad

Trestný čin pohlavního zneužití patří mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, který je upravený v § 187 TZ. Pohlavní zneužití je společností často diskutované téma, ať už kvůli stanovení hranice pohlavní způsobilosti nebo návrhu na stanovení oznamovací povinnosti tohoto činu. Jedná se totiž o trestný čin, jehož předmětem jsou děti mladší patnácti let, u kterých by předčasná sexuální zkušenost mohla zanechat negativní následky. Na rozdíl od sexuálního nátlaku a znásilnění chrání pouze děti mladší patnácti let. Ustanovení neobsahuje pojem násilí jako u předchozích trestných činů, nezáleží tedy na tom, že dítě mladší patnáctého roku života dalo souhlas. Stejně tak je pro trestnost nerozhodné, z čí strany vzešla iniciativa nebo kdo byl po dobu jednání aktivnější.

V České republice je minimální věková hranice, do kdy jsou děti chráněny před sexuálními aktivitami stanovena prostřednictvím skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužití na patnáct let. Dolní věková hranice není stanovena, tudíž se může zdát, že předmětem útoku může být každé dítě prakticky od svého narození až do dovršení patnáctého roku svého věku. V určitých případech se však může jednat o bezbrannost z důvodu nízkého věku dítěte a takové jednání by se posuzovalo jako znásilnění nebo sexuální nátlak.

3.2 Zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru

V rámci této kapitoly bude pojednáváno o pojmech zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru. Tyto pojmy jsou součástí kvalifikované skutkové podstaty a nacházejí se v § 187 odst. 2 TZ. Je nutné si uvědomit, že i když pojmy svěřený dozor a zneužití závislosti ve svém souhrnu tvoří jednu z okolností pro užití vyšší trestní sazby, je nutné každý z těchto pojmů chápat samostatně²⁸ a soudy musí naplnění těchto znaků zjišťovat vždy zvlášť. Ze skutečnosti, že jde o osobu svěřenou dozoru nelze automaticky usuzovat, že došlo k naplnění znaku zneužití závislosti.²⁹

Co se týče pojmu „svěřený dozor“, jedná se o faktický stav, kdy má pachatel právo a povinnost dohlížet a bdít nad obětí a odpovídá za chování a stav osoby, která mu byla svěřena. Není tedy vždy nutné konkrétní rozhodnutí nebo ujednání.³⁰ Nejvyšší soud k tomu dodává, že takové svěřený dozor lze dovodit především z rodinného vztahu, dále na

²⁸ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s 1863.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. 8 Tdo 213/2018.

³⁰ ŠČERBA, Filip In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1539.

podkladě nějakého úředního aktu, např. u pěstouna, jemuž bylo dítě svěřeno do pěstounské péče nebo u rozvedeného manžela, kterému bylo po rozvodu manželství svěřeno dítě do jeho péče. Důvodem může být i určitý faktický stav nebo aktivita dosud dozírající osoby, např. je-li dítě v kočárku svěřeno jiné osobě do péče při procházce, je-li dítě předáno do jeslí nebo do mateřské školy.³¹ A to, i pokud si takový dozor nad dítětem mladším patnácti let pachatel sám vynutí.³² Jedná se především o rodiče vůči dětem, vychovatel či učitel vůči chovancům a žákům, u vedoucího uměleckého souboru vůči jeho členům, které jejich rodiče při zkouškách, zájezdech a soustředěních předali do sboru. Povinností osob, které měly za sbor zodpovědnost, tedy bylo dohlížet nad dětmi po dobu, kdy je měly svěřeny.³³ Dále i partner jednoho z rodičů, který žije s poškozenou osobou ve společné domácnosti, kdy sice tento partner není subjektem práv a povinností rodičů a dětí, avšak je povinen pomáhat při řádné výchově, včetně mravní výchovy.³⁴ Naopak nestačí, pokud dítě dočasně pobývá v tomtéž obydlí jako pachatel, který není s dítětem v žádném příbuzenském vztahu a nemá k němu jakékoli výchovné či jiné povinnosti.³⁵

Zneužití závislosti

Další podmínkou je tedy zneužití závislosti. To nastane, když osoba mladší, než patnáct let dá pachateli souhlas k souloži nebo k jinému pohlavnímu zneužití pod určitým psychickým nátlakem. Poškozená osoba je v určitém směru odkázána na pachatele, a tím je omezena svoboda jejího rozhodování. Toho pachatel využije k realizaci svých záměrů.³⁶

Situace vyvolávající závislost jsou různé. Dítě je po narození dlouhé roky závislé na dospělých. Dlouho se o sebe neumí samo postarat a je odkázáno na jiné osoby. Může to být díky autoritě, kdy pachatel využije postavení, které vůči oběti má. Tak tomu bylo v případě vychovatele dětského domova, který se svými svěřenci navštívil skautskou chatu, kde rozhodoval o všech základních otázkách spojených s pobytem. Oběť snášela pohlavní zneužívání proto, že byla pod určitým psychickým tlakem kvůli postavení a z toho vyplývající autoritě obviněného jako vedoucího mládežnického oddílu.³⁷ Také ve vztahu učitel – žák byla

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1090/2013-I.-24.

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2013, sp. zn. 8 Tdo 638/2013-32.

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1494/2009.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 1984, sp. zn. 2 To 22/84.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1090/2013-I.-24.

³⁶ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1540.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2006, sp. zn. 3 Tdo 1552/2005.

dovozena závislost, kdy je pedagog osobou, od níž je pro dítě obecně obtížné očekávat závadné jednání, ať už z povahy jeho profese nebo jeho autority jako učitele.³⁸

Může se jednat o situaci, kdy je dítě plně odkázáno na pachatele. Jedná se například o případ, kdy pachatel zneužíval nezletilou na Mezinárodním mistrovství České republiky ve sportovní akrobacii, kde oběť vnímala obviněného jako osobu plně rozhodující o její situaci, když se v noci ocitla v cizím městě bez zajištěného ubytování a byla tak zcela odkázána na něj.³⁹ Dále se může jednat o určitou psychickou závislost. Taková závislost například nastala mezi vychovatelkou a jejím svěřencem v dětském domově, kdy oběť tento vztah ke své vychovatelce bral jako vztah privilegovaný, lichotilo mu, že získává přízeň vlivné osoby, zvyšoval si tím své sebevědomí. Obviněnou naopak sám vyhledával, provokoval ji a dělal to proto, že chtěl mít jisté výhody, které mu obviněná za jeho jednání poskytovala.⁴⁰

Závislost může být také materiální. V jednom případě byla poškozená na pachateli závislá finančně, kdy ji kvůli nízkému kapesnému matky zajišťoval převážnou část materiálních potřeb. Tato skutečnost spolu s výchovnou a citovou závislostí, kdy byla odloučena od své rodiny a psychickým nátlakem ji udržoval v napětí a strachu, znamenala naplnění pojmu zneužití závislosti.⁴¹ V jiném případě bylo naplnění znaku zneužití závislosti dovozeno ze situace, při které vedoucí umělecké školy podmiňoval lepší role těm, které mohl pohlavně zneužít. Naopak ty, které se zneužití nepodrobily, byly považovány za „černé ovce“ souboru.⁴²

Zajímavá je situace, kdy je mezi dítětem mladším patnácti let a pachatelem milostný vztah. K tomu se Nejvyšší soud vyjádřil tak, že za určitých podmínek vylučuje spáchání pohlavního zneužití zneužitím závislosti. Takový vztah tu však musí být už v době, kdy se pachatel začal dopouštět této trestné činnosti. Další podmínka vyžaduje, aby to tak vnímala a byla schopná posoudit i poškozená osoba. Pokud tedy osoba bude pachatele vnímat jako autoritu, a proto se podřizuje jeho pohlavnímu zneužívání a v důsledku toho se mezi nimi vyvine milostný vztah, jednalo by se o zneužití závislosti. Tyto podmínky nebyly naplněny například v případě, kdy se v počátečním období ze strany obviněného jednalo o osahávání na prsou a genitáliích, které trvalo zhruba dva roky a teprve později došlo k souložím a jiným formám pohlavního styku. V počátečním období takový vztah nevznikl jako vztah milenecký a ani vzniknout nemohl, jelikož se jednalo o dospělého muže a jedenáctiletou dívku. Soud

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1139/2009.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2008, sp. zn. 7 Tdo 161/2008.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1248/2012-55.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 7 Tdo 638/2003.

dovodil, že obviněný postupně využíval závislosti poškozené k intenzivnějším způsobům pohlavního zneužívání.⁴³ Dále není naplněn znak závislosti ani u osoby, která je zneužita ve spánku a po probuzení vyjádří nesouhlas a pachatel následně svého jednání zanechá.⁴⁴

Mohou také nastat situace, kdy není jasné, zda byla oběť ve stavu závislosti, nebo bezbrannosti. V takovém případě je na výkladu soudu, aby rozhodl, jaký znak byl naplněn a pod jaký trestný čin se skutek vztahuje.

Situaci na hranici mezi znásilněním a pohlavním zneužitím řešil Nejvyšší soud, kde se rozlišovala závislost oběti na rozdíl od její bezbrannosti. V dané věci pachatel souložil nejprve do konečníku s nezletilou ve věku od deseti do čtrnácti let, která se zprvu bránila, ale později ve strachu, že by následovalo bití, se přestala bránit a souhlasila s tím, aby s ní obviněný vykonával soulože do jejího přirození, neboť doufala, že tento pohlavní styk bude méně bolestivý a nebude bita. Pachatel tak činil v době, kdy byla svěřena do jeho péče a dozoru. Toto jednání bylo Krajským soudem posouzeno jako znásilnění, při kterém došlo ke zneužití bezbrannosti z důvodu nízkého věku dítěte.

Nejvyšší soud toto rozhodnutí zrušil a posoudil skutek jako pohlavní zneužití spáchané na osobě svěřené jeho dozoru, zneužívaje její závislosti. Své rozhodnutí zdůvodnil tím, že poškozená není subjektem, který by se vyznačoval i přes svůj relativně nízký věk neschopností projevit svoji vůli a dát najevo nesouhlas s ním. Podle znaleckého posudku z oboru psychologie byly její rozumové schopnosti shledávány nevyrovnanými v pásmu průměru až zjevného nadprůměru. Její rozumové schopnosti, vnímání, zapamatování, pochopení a reprodukce zážitků byly bezporuchové, na normální až nadprůměrné úrovni. Podle její výpovědi ho neodmítala proto, že měla strach, že ji bude fyzicky trestat a nebude ji pouštět ven.⁴⁵

V dalším případě se řešilo jednání, které bylo na hranici mezi pohlavním zneužitím a sexuálním nátlakem. Pachatel nezletilou oběť ve věku 4, resp. 6 roků, která mu byla svěřena matkou dítěte ke hlídání, přiměl k tomu, aby se před ním obnažil vysvlečením kalhot a spodního prádla a následně se svým penisem tloukl s penisem pachatele, poté si penisy o sebe navzájem třeli, dále musel obžalovanému líbat penis a hýždě, jeho penis tahat a narážet do něj rukama a nohama. Za to byl pachatel odsouzen Krajským soudem v Hradci Králové podle § 187 odst. 2 TZ. Nejvyšší soud se musel vypořádat s rozdílem mezi bezbranností a zneužitím závislosti na základě dovolání nejvyššího státního zástupce v neprospěch

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006.

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 1996, sp. zn. 2 Tzn 26/96.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1373/2007.

obviněného, který namítal, že skutek je třeba právně kvalifikovat jako zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1 alinea druhá, odst. 5 písm. a) TZ, nikoli jako zločin pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1, odst. 2 TZ. Jelikož pachatel při činu zneužil bezbrannosti, a ne závislosti poškozeného. Nejvyšší soud se přiklonil na stranu nalézacího soudu. Dle jeho názoru není pochyb o tom, že obviněný zneužil závislosti nezletilého svěřeného jeho doзору, když mu byl jeho matkou předán na kratší dobu k hlídání. Nezletilý byl na obviněného zcela odkázán a byl pachatelem vychováván. K tomu Nejvyšší soud poznamenal, že *„je zřejmé, že vzájemný vztah trestných činů sexuálního nátlaku podle § 186 tr. zákoníku a pohlavního zneužití podle § 187 tr. zákoníku nemusí být vždy jednoznačný, neboť se svými znaky prolínají. Je proto třeba vždy konkrétně zkoumat typ sexuální aktivity, způsob či prostředek jejího dosažení, stejně jako věk a psychický stav oběti.“*⁴⁶

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. Tdo 275/2013.

4. Sexuální nátlak

4.1 Obecný výklad

Jedná se o trestný čin, který byl u nás zaveden novým trestním zákoníkem, přestože již dříve byla některá jednání trestná podle jiných ustanovení. Trestný čin sexuálního nátlaku doplňuje trestný čin znásilnění tak, aby byla postihována jednání, která nenaplní skutkovou podstatu znásilnění, ale i tak jsou společensky škodlivá. Dalším důvodem pro zavedení byl požadavek souladu s Úmluvou Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním.⁴⁷

Situace, kdy je sexuální nátlak spáchán na dítěti, je stejně jako u znásilnění postihován přísněji. Pokud je obětí dítě, trest je zvýšen dle § 186 odst. 3 TZ. U dětí mladším patnácti let je sazba dle § 186 odst. 5 TZ ještě přísnější. Vyšší trestní sazba dle § 186 odst. 5 TZ může být použita pouze u odst. 1, jelikož u odst. 2 se jedná pohlavní zneužití. V tomto ustanovení se objevuje pojem bezbrannost, který se vyskytuje u znásilnění a zneužití závislosti a postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, které se vyskytují u trestného činu pohlavního zneužití, což podporuje situace, kdy je nejasné, jak jednání pachatele kvalifikovat.

4.2 Zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu

O zneužití postavení pachatele a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu se jedná, když pachatel vykoná své sexuální jednání kvůli své funkci, či postavení ve společnosti, v práci a oběť podlehne jeho autoritě, podvolí se mu a nevzepře se jeho požadavkům. Pokud však vztah mezi takovými osobami vyplyne ze vzájemné náklonnosti, a to i z jedné strany jen naoko projevované, nemůže být bez dalšího podřazován pod trestněprávní jednání.⁴⁸

Tento pojem je také širší než zneužití závislosti, protože postavení představuje jakékoli postavení, které u poškozeného vzbuzuje důvěru, anebo působí svou autoritou na poškozeného. Postavení zahrnuje i jiné vazby mezi pachatelem a obětí, které nejsou spjaty přímo s povinností dozoru, ale obviněný již tím, v jakém je vůči oběti postavení, vyvolává v ní důvěru nebo má vůči ní autoritu.⁴⁹ Co se týče odlišení pojmů závislosti a postavení, a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, vychází se z objektivního charakteru poměru mezi pachatelem a poškozeným.⁵⁰

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1852.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1232/2018.

⁴⁹ Tamtéž, s. 1855.

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1296/2013.

4.3 De lege ferenda

S ohledem na problematické pojmy, které byly zmíněny v kapitolách 2, 3 a 4 vyvstává otázka, jak má pachatel poznat, jaký pojem byl naplněn, když samy soudy často využívají znalecké posudky. Tato otázka je důležitá z hlediska dokazování, jelikož úmysl se musí vztahovat i na zneužití bezbrannosti, zneužití závislosti a postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Pachatelé často napadají rozhodnutí v záměru překvalifikovat sexuální jednání jako jiný trestný čin, kdy například argumentují, že daným jednáním zneužil nikoli bezbrannosti, ale závislosti poškozeného. Soudy poté musejí rozhodnout mezi znásilněním, sexuálním nátlakem a pohlavním zneužitím. Dokázat úmysl může být problematické, navíc se nesmí zapomenout na zásadu *in dubio pro reo*.

Jednou možností, jak tuto situaci řešit je pevné stanovení věkové hranice, do které by se automaticky jednalo o bezbrannost vyplývající z nízkého věku dítěte. Touto cestou se vydal například dánský trestní zákoník, který tuto hranici stanovil v § 216 odst. 2 dánského trestního zákoníku na 12 let. Kdy za znásilnění trestá odnětím svobody až na 12 let toho, kdo má pohlavní styk s dítětem mladším 12 let. Zákon říká, že děti mladší 12 let nemohou souhlasit se sexem s dospělým bez ohledu na další okolnosti. Děti nemohou souhlasit se sexem s dospělým, protože nemohou pochopit, co to znamená být sexuálně aktivní s dospělým. To souvisí s celkovou změnou pojetí znásilnění v Dánsku, kdy je za znásilnění potrestán ten, kdo má pohlavní styk s osobou, která s tím nesouhlasila. Pachateli však musí být dokázán úmysl ve vztahu k věku dítěte.⁵¹ Dále je pak dle § 222 dánského trestního zákoníku podle pohlavního zneužití trestán každý, kdo má pohlavní styk s dítětem mladším 15 let, pokud se na situaci nevztahuje § 216 odst. 2 dánského trestního zákoníku.

Jednalo by se o hranici, u které by děti, které jí nedosahují, byly brány automaticky jako bezbranné. To by pomohlo vyjasnit vztah mezi bezbranností vyplývající z nízkého věku dítěte a trestným činem pohlavního zneužití. Záleželo by na diskuzi odborné veřejnosti, jaký věk by byl hraniční.

Také by to však znamenalo určité popření individuality, kdy judikatura uvedla, že pro právní kvalifikaci skutku je rozhodný nikoli samotný věk oběti, ale jestli se oběť pachateli podvolila v důsledku bezbrannosti, či nikoli a zkoumá se tedy celá řada faktů, které souvisí s individuální povahou dítěte a situace. Jako alternativa se nabízí uzákonit určitou hranici, kde by se jednalo o bezbrannost vyplývající z nízkého věku dítěte a věk nad touto hranicí by se

⁵¹ Strafferetskontoret. *Forslag Til Lov om ændring af straffeloven* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/REU/bilag/590/2252311/index.htm>.

dále posuzoval jako doposud a bylo by ponecháno na soudech v jednotlivých případech, aby posoudily, zda k pohlavnímu styku s dětmi v této věkové skupině došlo na základě bezbrannosti, nebo zda by takový vztah měl být považován za pohlavní zneužití.

Tato změna by mohla mít zvláštní význam v případech, kdy se oběť a pachatel znají a kdy má pachatel možnost využít svého vlivu, postavení ke spáchání zneužívání dítěte. Jednalo by se totiž o zneužití bezbrannosti, nikoliv o pohlavní zneužití zneužívající jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

Dále lze spatřit určitou inspiraci v německé právní úpravě, kde lze poukázat na odlišné chápání sexuálního jednání. V rámci sexuálních trestných činů má důležitou roli, neboť je obsažen téměř ve všech ustanoveních z této oblasti. Samotná definice je uvedena v § 184h Strafgesetzbuch (dále jen StGB), podle které je sexuální jednání takové, které se zřetelem na chráněný právní zájem vykazuje nějakou závažnost.

Sexuální jednání může být hodnoceno podle objektivního přístupu, kde je sexuální akt hodnocen podle vnějšího vzhledu daného jednání, a kde nezáleží na vnitřní motivaci pachatele. Jde o taková jednání, která již svým vnějším vzhledem mají sexuální charakter a která jsou podle obecného morálního hodnocení považována za neslušná. Není tedy podstatné, zda čin činí z hněvu, sadismu nebo vtipu. V tomto ohledu postačuje, pokud si je pachatel vědom sexuality svých činů. Zajímavý je druhý přístup, dle kterého může být sexuálním jednáním i takzvaná ambivalentní činnost, kdy je sexuální jednání nejasné. V tomto případě je třeba vzít v úvahu úsudek objektivního pozorovatele, který zná všechny okolnosti případu. Je také potřeba dokázat sexuální motivaci pachatele.⁵²

Úsudek objektivního pozorovatele může být pomocný institut, který lze užít v nejasných případech. U znaků skutkové podstaty trestného činu totiž zpravidla stačí, že pachatel zná okolnosti faktického charakteru, nikoliv okolnosti právní povahy.⁵³ Nezáleželo by tedy nutně na tom, zda by pachatel své jednání podřadil pod určitý pojem, ale na tom, zda by se dané jednání dalo podřadit pod zneužití bezbrannost, zneužití závislosti nebo postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu objektivním pozorovatelem. To znamená, že objektivní pozorovatel může po posouzení skutečností, které jsou známi, předpokládat, že by se jednalo o naplnění určitého znaku skutkové podstaty. Stačí, když objektivní pozorovatel může předpokládat, že chování naplňuje znaky zneužití bezbrannost, zneužití závislosti nebo postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

⁵² HEGER, Martin. In: KUHL, Kristian, HEGER, Martin. *Strafgesetzbuch. Kommentar*. 29. Auflage. München: C. H. Beck, 2018, s. 1037.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 182.

5. Trestný čin účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem

Účast na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem jsou trestné činy, které byly do našeho trestního zákoníku zavedeny zákonem č. 141/2014 Sb. s účinností od 1. 8. 2014.⁵⁴

Cílem novely bylo uvést českou právní úpravu do souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV. Jejímž cílem je bojovat proti pohlavnímu zneužívání, pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii.

Z bodu 19 Směrnice a jejího účelu lze usuzovat, že v úvahu přicházely dvě možnosti, a to rozšířit stávající trestné činy o nové skutkové podstaty, nebo zavést nové trestné činy. U obou způsobů by došlo k naplnění smyslu a cíle směrnice. Česká republika se rozhodla zavést nové samostatné trestné činy. Jak u trestného činu účasti na pornografickém představení, tak u trestného činu navazování nedovolených kontaktů s dítětem si myslím, že jeho zavedení jako nové trestného činu je vhodnější variantou. Samostatné trestné činy působí s větším důrazem zákonodárce na preventivní funkci trestního práva. Stejný způsob zvolilo i Německo, když v německém trestním zákoníku, kterým se zabývá kapitola č. 6, zavedlo také samostatné trestné činy, konkrétně §175b a §184e německého trestního zákoníku (Strafgesetzbuch).

5.1 Trestný čin účasti na pornografickém představení

Tímto trestným činem je chráněn zájem společnosti na nerušeném mravním vývoji dětí, resp. chrání děti před důsledky jejich zneužití k tvorbě pornografie.⁵⁵ Pachatel se dopustí tohoto jednání, pokud se účastní pornografického představení nebo obdobného vystoupení, v němž účinkuje dítě.⁵⁶

Stěžejním pojmem, podstatným pro tento trestný čin je pornografické představení. Tento pojem není v trestním zákoníku nijak definován. Autoři jako Pelc, Draštík vysvětlují tento pojem jako nějaké živé vystoupení, ve kterém vystupuje dítě k vytvoření nějakého

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb., obecná část.

⁵⁵ DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1041.

⁵⁶ PELC, Vladimír. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část; Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství Leges, 2017, s. 609.

pornografického díla a které je určeno pro publikum. Přičemž nezáleží, zda publikum toto představení sleduje přímo na místě nebo pomocí informačních a komunikačních technologií.^{57, 58} Obdobně tento pojem definuje i Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011, dle které se jedná o živé vystoupení dítěte určené určitému publiku, a to i prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, které se účastní skutečného nebo předstíraného jednoznačně sexuálního jednání nebo pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálními účelům. Důležitým znakem pornografického představení je, že probíhá v reálném čase, a to buď naživo, nebo na dálku. Musí se však jednat o živé představení, to znamená, že dítě i pachatel musí být současně připojeni. Přehrání záznamu takového představení nebude živým vystoupením a trestnost za tento trestný čin bude vyloučena.

Od pachatele není vyžadováno, aby v takovém představení vystupoval, hrál aktivně nějakou roli a postačí jeho pasivní účast a vnímání takového představení.⁵⁹

Zde vyvstává otázka, jak posuzovat situaci, když se pornografického představení (jako například striptýz) zúčastní partneři nebo osoby, mezi nimiž je jiný obdobný milostný vztah. Je otázka, zda by takovéto jednání mělo být trestné. Jeden z důvodů je nízký stupeň společenské škodlivosti. S tím souvisí i případná absence zájmu společnosti nebo samotné potenciální oběti na stíhání takového činu. Vzhledem k tomu, že i přesto by takové jednání naplňovalo formální znaky trestného činu, dle Ščerby⁶⁰ by se za takovéto situace použila zásada trestní represe.

Touto situací se zabývá čl. 8 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU, který umožňuje stanovit výjimky tak, že *„členské státy rozhodnou, zda se čl. 4 odst. 4 použije na pornografická představení, v nichž dochází k praktikám uskutečňovaným se souhlasem zúčastněných osob, kdy dítě dosáhlo věku pohlavní dospělosti, nebo mezi vrstevníky podobného věku i stupně duševního a tělesného vývoje či zralosti, pokud při tomto jednání nedochází ke zneužití nebo vykořisťování a jestliže za pornografické představení není vyplácena peněžité odměna či jiná forma odměny nebo úhrady.“*

V preambuli směrnice 2011/93/EU je také uvedeno, že se mají stíhat pornografická představení, která představují organizovaná živá vystoupení určená určitému publiku a

⁵⁷ DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1041.

⁵⁸ PELC, Vladimír. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část; Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství Leges, 2017, s. 609, 610.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 295.

⁶⁰ ŠČERBA, FILIP. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1578.

z definice je vyloučen bezprostřední osobní styk mezi přihlížejícími osobami ve věku pohlavní dospělosti a dětmi ve věku pohlavní dospělosti a jejich partnery.

Určité omezení trestnosti obsahuje i Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání. Druhý odstavec čl. 21 Úmluvy umožňuje ve vnitrostátní úpravě omezit trestání u účasti na pornografických představeních, kde vystupují děti až na situace, kdy dítě bylo takovému představení najímáno nebo nuceno. Na základě výše uvedených skutečností lze vyvodit, že Evropská právní úprava poskytuje určité způsoby, jak řešit možné situace, které by neměly být kriminalizovány.

Další vyskytující se pojem v daném ustanovení je „jiné obdobné vystoupení“. Vzhledem k absenci legální definice se jedná o neurčitý pojem. Je otázka, jestli by se v daném ustanovení mělo vyskytovat. Například německý trestní zákoník tento pojem neužívá. Ščerba definuje jiné obdobné vystoupení, jako „živé vystoupení určené určitému publiku, které se svým charakterem blíží pornografickému představení ve výše uvedeném smyslu. Jde o poměrně úzkou skupinu sexuálně směřovaných aktivit, které by bylo přinejmenším diskutabilní označovat jako „představení.“⁶¹ Šámal dodává, že jde o vystoupení, které nedosahuje intenzity pornografického představení, ale i tak je společensky škodlivé.⁶² Podle Jelínka je tento pojem neurčitý a v podstatě zbytečný.⁶³

Dalším problémem by mohlo být dokazování subjektivní stránky tohoto trestného činu. Například výhrada poslance Bendy tkví v tom, jak by měl člověk rozeznat věk osob, které v pornografickém představení účinkují.⁶⁴ Dá se souhlasit, že vzhledem k možnosti kosmetických a jiných úprav je to často nemožné. Vzhledem k tomu, že se jedná o úmyslný trestný čin a pachatel se musí účastnit představení v domnění, že v něm vystupuje osoba mladší osmnácti let⁶⁵, dotýčný by za takové jednání, které není úmyslné, nebyl odpovědný. S tím souvisí problematika prokazování úmyslu pachatele, který je podmínkou pro naplnění skutkové podstaty. Jak reálné je, aby diváci lustrovali účinkující osoby, jestli jim bylo osmnáct, nebo nebylo. O to více problematické to bude, když bude představení probíhat na

⁶¹ ŠČERBA, FILIP. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1578.

⁶² ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 626–627.

⁶³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 295.

⁶⁴ ZVĚŘINA, Jaroslav. *Za účast na pornografickém představení s dětmi má hrozit vězení* [online]. Novinky.cz, 5. února. 2014 [cit. 23. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/sexuolog-jaroslav-zverina-ochrana-deti-zavani-nekdy-hysterii-40032003>.

⁶⁵ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, s. 1579.

dálku pomocí informačních technologií. U představení, které probíhá na místě, existují způsoby, jak tuto kontrolu provést, ale u představení na dálku je to velmi sporné.

Ze statistik Policie ČR nelze četnost tohoto trestného činu vyčíst, jelikož je spolu s trestným činem navazování nedovolených kontaktů s dítětem zařazen mezi ostatní mravnostní trestné činy, kam se řadí § 190, § 192 – § 194 TZ. Nevyskytuje se ani ve statistických ročenkách kriminality Ministerstva spravedlnosti. Na základě výzkumu, který byl uskutečněn v roce 2020 na 1655 respondentech převážně ze základní školy, provedeného sexuoložkami Petrou Sejbalovou a Janou Martincovou⁶⁶ bylo osloveno se sexuálním podtextem 482 respondentů (asi 29 %) a z toho bylo 101 respondentů vyzváno k sexuálním aktivitám přes webkameru. Celkem se tedy setkalo s jednáním, které by mohlo naplňovat znaky účasti na pornografickém představení asi 6 % respondentů z celkového počtu 1655. I vzhledem k absenci judikatury lze usuzovat, že se nejedná o četný trestný čin, což neznamená, že se to v budoucnu nemůže změnit.

5.2 Trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem

Tento trestný čin byl do našeho právního řádu implementován na základě čl. 6 směrnice 2011/93/EU s cílem chránit děti mladší patnácti let. Česká právní úprava postihuje návrhy na setkání i jinými prostředky, a ne pouze prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, jak požadovala směrnice.⁶⁷

Cílem je ochrana dětí jako u předchozího trestného činu. Rozdílem je, že zde máme odlišný předmět útoku. Toto ustanovení má chránit děti mladší patnácti let. Dítě je zvláště zranitelná oběť, a jednání, kde je takovéto dítě obětí je často dost závažné a má trvalé následky. Bylo proto nutné reagovat na měnící se a rozvíjející se informační svět a nové nástroje, použitelné pro kontakt s dětmi, jelikož jednou z velmi častých forem navazování nedovolených kontaktů s dítětem je tzv. kybergrooming neboli on-line svádění a obtěžování.

Jedná se o určitý online proces, při kterém se pachatel seznámí s mladou osobou, za účelem sexuálního jednání, a to buď online, nebo fyzického setkání s obětí, které většinou vyústí ve zneužití dané osoby.⁶⁸

⁶⁶ *Děti ohrožené pornem a lovci na síti – výsledky průzkumu u dospívajících* [online]. Babyonline.cz, 2020 [cit. 25 dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.babyonline.cz/vysledky-sexualniho-pruzkumu>.

⁶⁷ RABINSKÁ, Ivana. In: JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část; Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství Leges, 2017, s. 609, 611.

⁶⁸ WEBSTER, Stephen et al. *European online grooming project: Final report* [online]. Lucemburk: Publication of European Union, 2012. Dostupné z: https://www.academia.edu/23987615/European_Online_Grooming_Project_-_Final_Report.

Kybergrooming začíná tvorbou přátelství, při které pachatel navazuje prvotní kontakt s obětí, sbírá informace a připravuje si podmínky pro její manipulaci. Druhou etapou je online kontakt s obětí, navázání a prohlubování vztahu. Při této etapě se pachatel snaží si vybudovat s obětí důvěru, sympatie a získat co nejvíce informací o dané osobě, které mu pomůžou v dalších fázích. Třetí etapou je posouzení nebezpečí, což spočívá ve vyhodnocení rizik tak, aby další jednání probíhalo s co nejmenší pravděpodobností vyzrazení. Důležitým bodem je také přesvědčení oběti, aby tuto komunikaci nezveřejňovala a udržela ji v tajnosti. Následně je oběť přesvědčena, případně donucena, k sexuálnímu jednání v podobě videochatu nebo například zasílání fotografií.⁶⁹ Kopecký doplňuje, že poté následuje osobní schůzka, při které může dojít jak k další manipulaci a prohlubování vztahu s obětí, tak fyzickému útoku.⁷⁰

Ve virtuálním světě většinou agresori vystupují jen pod přezdívkou a využívají své anonymity. Pro agresory není žádný problém vytvářet nové identity, aby vyhovovaly požadavkům, které usnadní kontakt s dítětem. Anonymita, která se agresorovi naskýtá, má pro něj další výhodný aspekt vůči oběti, a to pocit nepolapitelnosti a moci. To posiluje agresorovu odvalu a dává mu to prostor pro další a intenzivnější útoky. Ne vždy však agresor využívá anonymity, výhodou může být vyšší věk, postavení a další skutečnosti, které mu poskytují určité výhody v jednání s oběťmi. Tímto trestným činem je kladen důraz na preventivní funkci trestního práva, což vidím jako největší přínos. Pro dítě je následek setkání s agresorem velmi traumatizující a snahu zamezit takovému jednání nelze hodnotit jinak než kladně. Zamezení kybergroomingu jako častému způsobu navazování kontaktu s dítětem je pro prevenci ochrany dětí klíčové.

Kybergrooming je proces, který často předchází spáchání závažných trestných činů jako znásilnění, distribuce dětské pornografie nebo vraždy dítěte.⁷¹

Problém lze najít v pojmu „jiný sexuálně motivovaný trestný čin“. Skutkové podstaty trestných činů musí být v zákoně formulovány zcela jasně, zřetelně a přesně, aby nevznikaly pochybnosti o mezích trestní odpovědnosti. Je k zamyšlení, jestli by nebylo lepší tento pojem úplně odstranit a případně rozšířit seznam trestných činů, kterých se návrh na setkání týká, aby byl výčet taxativní.

⁶⁹ WACHS, Sebastian et al. A cross-national study of direct and indirect effects of cyberbullying on cybergrooming victimization via self-esteem. *Psicología Educativa* [online], 2016, roč. 22, č. 6, s. 62 [cit. 6. října 2021]. Dostupné z: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1135755X1600004X?token=8C78361149754EB7D53860CC198835D4CFAF0EDFA826149BC4F3003ADA0E1AA0EB97E532D90328C095693CD2928AE8E7&originRegion=eu-west-1&originCreation=20211114115949>.

⁷⁰ KOPECKÝ, Kamil, KREJČÍ, Veronika. *Rizika virtuální komunikace (příručka pro učitele a rodiče)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018, s. 19.

⁷¹ KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika*. 1. vydání. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 93.

Problematickou částí může být také dokazování subjektivní stránky. Jedná se o úmyslný trestný čin a pachatel tak musí mít úmysl v době, kdy setkání navrhuje. Je tedy jednak třeba, aby věděl o věku dítěte, a zároveň měl v úmyslu spáchat některý z vyjmenovaných trestných činů, které jsou uvedeny v §193b TZ. Klíčovým důkazním prostředkem je online komunikace mezi pachatelem a obětí, proto je důležité, aby takovou konverzací oběť uschovala. To může být problém, jelikož dítě má tendenci se spíše nesvěřovat a konverzaci může smazat. Ať z důvodu studu nebo strachu. Navíc v počáteční fázi nemusí být zřejmé, jaké má pachatel úmysly, ty se projeví až při delší komunikaci s obětí.

Při vyšetřování tohoto trestného činu je možné uvažovat o využití operativně pátracích prostředků dle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, které by mohly velmi usnadnit a přispět k odhalení tohoto jednání.

Jedním možným operativně pátracím prostředkem by mohlo být sledování osob a věcí dle §158d trestního řádu. Kdy by se sledovala skutečná komunikace potenciálního pachatele a oběti. Mám za to, že tento způsob je nevhodný, jelikož děti jsou zvláště zranitelné oběti a takovému jednání, pokud mu jsou vystaveny, by mělo být zamezeno, a ne v něm z důvodu vyšetřování a sběru důkazů pokračovat.

Vzhledem ke způsobu páchaní tohoto trestného činu a k typickým znakům, které se vyskytují při užití informační technologie, jako je anonymita, může být vhodným prostředkem využití utajených policejních vyšetřovatelů v podobě operativně pátracího prostředku použití agenta.

Na základě ustanovení § 158e trestního řádu, je možné použít agenta, je-li vedeno trestní řízení pro zločin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let nebo za trestné činy, které jsou v tomto ustanovení vyjmenovány. Trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem však nesplňuje ani jednu podmínku. U trestného činu v ustanovení § 193b TZ není použití agenta možné. Stojí za zvážení, zda by tento trestný čin neměl být přidán do výčtu trestných činů v §158e trestního řádu, jelikož by to mohlo přispět jak k prevenci, tak i k následnému stíhání pachatelů.

Například v Německu taková možnost existuje. Novelizací německého trestního zákoníku byla zavedena trestnost pokusu kybergroomingu, kdy je dle § 176b StGB pokus trestán v případech, kdy dokončení skutku selže pouze proto, že pachatel mylně předpokládá, že se jeho vliv týká dítěte. Ustanovení tak pokrývá i jednání, kdy se pachatel mylně domnívá, že komunikuje s dítětem, ačkoli jde ve skutečnosti o dospělou osobu (např. policistu).

Nabízí se i otázka, jestli by užití vyšetřovatelů mohlo některé útočníky od navazování kontaktů s dítětem odradit ze strachu z prozrazení. K tomu se vyjádřil Thomas-Gabriel

Rüdiger⁷², kriminalista a bývalý policejní vrchní inspektor v Německu, kde tyto vyšetřovatele využívají, a dle kterého je strach pachatelů z toho, že mohou náhodou napsat vyšetřovateli místo dítěti, zanedbatelný. Pachatelé si uvědomují, že je vzhledem k malému počtu policistů, kteří se vydávají za děti, šance na polapení nízká.

V této souvislosti lze uvést dokumentární film „V síti“⁷³, ve kterém se tři zletilé herečky vydávají za dvanáctileté dívky. Prostřednictvím falešných profilů předstírají, že je jim dvanáct. Pomocí chatu a Skypu komunikují s muži různých věkových kategorií, kteří je sami vyhledali a oslovili. Pachatelé s herečkami komunikovali na sexuální témata, vydírali je, posílali fotky se sexuální tematikou. Některé komunikace skončily i osobní schůzkou a po předání materiálu policii došlo u některých pachatelů k obžalování právě z trestného činu navazování nedovolených kontaktů s dítětem.

Vyvstává otázka, zda je možné někoho odsoudit, když mohl být k takovému jednání určitým způsobem vyprovokován. Je nutné rozlišovat policii a civilisty. K policejní provokaci se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém stanovisku ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014, kde ji definoval: *„Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla.“* Ústavní soud se k tomu vyjádřil tak, že je nepřijatelné, aby se jednání policie stalo součástí skutkového děje a poslušnosti úkonů, ze kterých se skládá trestní jednání (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání apod.). Nepřijatelný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.⁷⁴

Policejní orgán nesmí využitím operativně pátracích prostředků vyvolat trestnou činnost nebo se nějak aktivně podílet na vytváření skutkového děje tak, aby podněcoval či usměrňoval do té doby neexistující úmysl pachatele daný trestný čin spáchat. Je nepřijatelné, aby policejní orgány někoho k trestné činnosti naváděly, utvrzovaly nebo mu jinak pomáhaly. Vždy je tedy nutné u každého konkrétního případu posoudit, zda tu již byl úmysl spáchat trestný čin, nebo policie k trestnému činu podněcovala a naváděla k němu.⁷⁵

⁷² STUKENBERG, V. T. Cybergrooming/Online-Chats und -Spiele als Einfallstor für sexuellen Missbrauch. Deutschlandfunk. [online]. *Deutschlandfunk.de*, 24. května 2020 [cit. 6 října 2021]. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/cybergrooming-online-chats-und-spiele-als-einfallstor-fuer-100.html>.

⁷³ V síti. [dokumentární film]. Režie Barbora CHALUPOVÁ, Vít KLUSÁK. Česko, 2020.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01.

Pokud se jedná o civilisty jako v případě dokumentu „V síti“, je situace jiná. Dle Sokola⁷⁶ by v případě jednání, které by bylo provokací, takto jednoznačná odpověď jako v případě policejní provokace možná nebyla. Stát zde není k tomu, aby občany za jejich peníze sváděl k trestným činům, a pak je kriminalizoval. Pokud se někdo nechá vyprovokovat soukromníkem, musí se hodnotit i řada dalších okolností. Rozdíl vidí v účelu jednání. Je-li cílem odhalit takovou trestnou činnost a informovat veřejnost v obecném zájmu, nebo je sledováno takovou činností navodit s jediným a zřejmým záměrem, který povede k trestnímu stíhání toho, kdo se nechá nachytat.

V již zmíněném dokumentu však o žádnou provokaci nešlo, jelikož herečky nebyly ty, které komunikaci začaly, ale naopak to pachatelé navázali jako první kontakt a policie dostala už hotový důkazní materiál. Několik z nich bylo odsouzeno za přečin navazování nedovolených kontaktů s dítětem ve stadiu pokusu a další jsou vyšetřováni. Konkrétně bych uvedl případ Marka V., který byl trestním příkazem⁷⁷ odsouzen za přečin navazování nedovolených kontaktů s dítětem dle § 193b TZ spáchaného ve stadiu pokusu dle § 21 odst. 1 TZ k trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců podle § 193b odst. 1 TZ a podle § 81 odst. 1 TZ a § 82 odst. 1 TZ se výkon trestu podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 3 roků. Pachatel prostřednictvím sociální sítě Facebook oslovil herečku v dojmu, že je jí méně jak patnáct let, bavil se s ní o sexuálních tématech, posílal jí erotické fotografie, a to samé vyžadoval po ní. Nakonec došlo i k osobnímu setkání, které navrhl a kde po ní požadoval, aby šli spolu na hotel. Herečka mu přitom několikrát opakovala, že je jí dvanáct let. Z chování pachatele vyplýval úmysl sejít se s dítětem mladším patnácti let za účelem spáchat trestný čin pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 TZ.

Vzhledem ke složitosti a podmínkám využití operativně pátracích prostředků se tento způsob jeví jako účinný. Osoby sice komunikují se skutečnými sexuálními predátory, ale nacházejí se v kontrolovaném prostředí, vydávají se za někoho jiného a chápou podstatu toho, čemu čelí. Přínos by mohl být v preventivní stránce, a to i díky medializaci. Vedle odsouzení pachatelů to může vyvolat u potenciálního sexuálního predátora strach, aby se nechytil do pastí, a raději si dané jednání rozmyslí. Je otázka, jestli by se takovéto akce neměly konat častěji. Jsem toho názoru, že ano, protože to přináší pozitivní efekt.

⁷⁶ SOKOL, Tomáš. *KOMENTÁŘ: Provokace „V síti“. Lze postavit sexuální predátory před soud?* [online]. Lidovky.cz, 26. listopadu 2020 [cit. 21. března 2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/pravo-a-justice/komentar-provokace-v-siti-lze-postavit-sexualni-predatory-pred-soud.A201124_190429_in_byznys_pravo_ssu.

⁷⁷ Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 30. 12. 2019, č. j. 3T 102/2019-193, trestní příkaz je dostupný na: <https://www.irozhlas.cz/sites/default/files/documents/e0c6ba42ba331384c18a0715d9413b6e.pdf>.

Je také otázkou, zda zavedením tohoto trestného činu nedochází k rozšiřování trestní represe, kdy tato nová právní úprava kriminalizuje jednání jako dokonáný trestný čin, který byl v předchozí právní úpravě přípravou či pokusem. K novelizaci se vyjádřili i určité subjekty v Německu, které budou zmíněny, jelikož cílem této práce je mimo jiné porovnat německou a českou právní úpravu.

Německá asociace soudců vzhledem k tomu, že sociální média používají děti ve stále nižším věku, souhlasí se zavedením trestnosti kybergroomingu. Za vhodné považuje i trestání pokusu a odůvodňuje to tím, že orgány činné v trestním řízení jsou schopny cíleně kontrolovat další vyšetřování a zajistit tak důkazy. Pokud již pachatel projevil úmysl navázat kontakt, který lze postihovat, tak není pro posouzení chování pachatele rozhodující, kdo se za protějškem skutečně skrývá.⁷⁸

S trestáním za pokus o kybergrooming nesouhlasí sdružení německých právníků trestněprávní komise. Podle nich by trestáním přípravných úkonů, které jsou ještě daleko od možného trestného činu, zašel zákonodárce příliš daleko. S plánovaným rozšířením trestní odpovědnosti na případy pokusů při jednání s údajným dítětem je dle nich o to podivnější, že neexistují téměř žádná spolehlivá data a tvrzení o číslech a nebezpečích kybernetického groomingu. Trestný čin podle § 176b StGB je spojen pouze s nebezpečím a nikoli ještě porušením konkrétního právního zájmu, kontakt s údajným dítětem pak představuje neškodný, nikoli trestuhodný pokus.⁷⁹

5.3 Kyberkriminalita

Kyberkriminalita je jev, který se ve společnosti vyskytuje čím dál častěji. Statistika Policie ČR⁸⁰ zobrazuje rostoucí počet případů, který je dán rychlým rozvojem, ale i dostupností výpočetní techniky. V roce 2019 bylo v oblasti kybernetické kriminality

⁷⁸ Deutscher Richterbund. *Stellungnahme des Deutschen Richterbundes zum Referentenentwurf des BMJV zur Versuchsstrafbarkeit des Cybergroomings* [online]. Berlin: Stellungnahme des Deutschen Richterbundes, 2020. Dostupné z: https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Bibliothek/Gesetzesmaterialien/19_wp/StrAendG_57_Cybergrooming/stellung_refe_drb.pdf;jsessionid=A29031A7E00F5E3431D36FE504C210B4.1_cid294?__blob=publicationFile&v=2.

⁷⁹ Deutscher Anwaltverein. *Stellungnahme des Deutschen Anwaltvereins durch den Ausschuss Strafrecht zu dem Referentenentwurf eines Gesetzes zur Änderung des Strafgesetzbuches – Versuchsstrafbarkeit des Cybergroomings* [online]. Berlin: Stellungnahme des Deutschen Anwaltvereins durch den Ausschuss Strafrecht, 2019. Dostupné z: https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Bibliothek/Gesetzesmaterialien/19_wp/StrAendG_57_Cybergrooming/stellung_refe_dav.pdf;jsessionid=A29031A7E00F5E3431D36FE504C210B4.1_cid294?__blob=publicationFile&v=2.

⁸⁰ POLICIE ČR. *Kyberkriminalita* [online]. Policie.cz, 2021 [cit. 3. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>.

evidováno 8417 trestných činů. Pro srovnání v roce 2015 to bylo 5023 a v roce 2017 byl počet případů 5654.

5.3.1 Základní pojmy

Kyberkriminalita

Kolouch definuje kyberkriminalitu jako trestnou činnost, ve které figuruje počítač, některá z jeho komponent, případně větší množství počítačů samostatných nebo propojených do počítačové sítě, a to buď jako předmět zájmu této trestné činnosti nebo jako prostředí nebo jako nástroj trestné činnosti.⁸¹

Dle Završnicka⁸² je kyberkriminalita definována třemi jevy, jednak se uskutečňuje v kybernetickém prostoru, jednak je pro ni typické určité chování, které by bez internetu nemohlo existovat, a nakonec novinky v trestněprávních reakcích na tento jev.

Policie ČR formuluje kyberkriminalitu jako činnost, která je vykonávána skrze informační a komunikační technologie (dále jen ICT). ICT může být buď předmětem útoku, nebo je užívána k páčání trestné činnosti. Co se týká mravnostních trestných činů, jedná se především o pornografii, kybergrooming a sexting⁸³

Kyberprostor

Jedná se o virtuální realitu, která je závislá na technologiích nacházejících se v reálném světě. Jde o prostor vytvořený informačními a komunikačními technologiemi, který vytváří virtuální svět.⁸⁴ Zákon č. 181/2014 Sb. Zákon o kybernetické bezpečnosti definuje v § 2 písm. a) kyberprostor jako: „*digitální prostředí umožňující vznik, zpracování a výměnu informací, tvořené informačními systémy, a službami a sítěmi elektronických komunikací*“

Kybernetická bezpečnost

Dalším pojmem souvisejícím s kyberkriminalitou je kybernetická bezpečnost. Jedná se o „*souhrn právních, organizačních, technických a vzdělávacích prostředků směřujících k zajištění ochrany kybernetického prostoru.*“⁸⁵ Cílem je ochrana informací a majetku.⁸⁶

⁸¹ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime* 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2016, s. 33.

⁸² ZAVRŠNÍK, Aleš. *Kyberkriminalita*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 4.

⁸³ POLICIE ČR. *Kyberkriminalita* [online]. Policie.cz, 2021 [cit. 3. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/kyberkriminalita.aspx>.

⁸⁴ Tamtéž, s. 43.

⁸⁵ JIRÁSEK, Petr a kol. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti*. 3. aktualizované vydání. Praha: AFCEA, 2015, s. 69.

⁸⁶ ALMAZKYZY, Karlygash. The Essence and Content of Cybercrime in Modern Times. *Journal of Advanced Research in Law and Economics* [online], 2018, roč. 9, č. 3, s. 834-841 [cit. 3. listopadu 2021]. Dostupné z: https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jarle9&div=94&g_sent=1&casa_token=Cqst-

Digitální stopa

Stejně jak člověk zanechává stopy v reálném světě, zanechává je i v kyberprostoru, a ty jsou následně využívány při vyšetřování kyberkriminality. Ve světě informačních technologií se pracuje jak s materiálními stopami, tak i se stopami digitálními. Materiální stopy mohou být daktyloskopické, které jsou zanechány na hmotných nosičích nebo například fonoskopické, které vznikají ve zvukových záznamech.⁸⁷

Co se týče digitálních stop, Porada je definuje jako „fyzikální interpretaci (záznam) nehmotné informace, zakódované do digitálního formátu.“⁸⁸ Jedná se o stopy zanechané interakcemi v digitálním prostředí, ať už jde o používání televize, mobilního telefonu, chytrých hodinek nebo internetu. Můžou být v podobě historie procházení na internetu, komentářů na internetu nebo na sociálních sítích.⁸⁹

Digitální stopy lze dělit na ovlivnitelné a neovlivnitelné, na základě toho, jestli má uživatel možnost je ovlivnit. Neovlivnitelné stopy nejčastěji vznikají na základě interakce dvou počítačových systémů, jedná se například o informace z počítačového systému, připojení k počítačovým sítím nebo využívání poskytovaných služeb. Ovlivnitelné stopy jsou takové, které o sobě uživatel dobrovolně předá jiné fyzické nebo právnické osobě. Je tedy na uživateli, zda a v jaké míře informace bude sdílet. Jedná se například o aktivitu na sociálních sítích, informace v e-mailu nebo na datovém cloudu.⁹⁰

Digitální stopy vykazují zvláštní vlastnosti, které mohou ovlivnit vyšetřování. Mezi tyto vlastnosti patří zejména „*nestálost, dostupnost, proces zajištění, reprodukovatelnost*.“⁹¹ Porada a Bruna⁹² dále uvádí „*nehmotnost digitálních stop, latentnost digitálních stop, manipulovatelnost s časem v počítačových systémech, způsob uchování záznamů, dynamika činnosti počítačových systémů, komplexnost prostředí, vysoký stupeň interní a externí interakce probíhajících procesů, velký geografický rozsah prostoru s digitálními stopami*.“

p35DDsAAAAA:xV4OuZqpDcfRmlcalDYq-
1UcIGEoOCPgcrIHfWEAmq4 WEaYVMn8RtHrkXKsxc NnzjGx4R&collection=journals.

⁸⁷ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 966.

⁸⁸ Tamtéž, s. 967.

⁸⁹ BUCHANAN, Rachel, et al. Expert insights into education for positive digital footprint development. *The Journal for Educators* [online], 2018, roč. 37, s. 49-64 [cit. 10. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/professional-learning/scan/past-issues/vol-37-2018/expert-insights-into-education-for-positive-digital-footprint-development>.

⁹⁰ KOLOUCH: *CyberCrime...*, s. 402.

⁹¹ Tamtéž, s. 404.

⁹² PORADA, Viktor, BRUNA, Eduard. *Digitální svět a dokazování obsahu elektronických dokumentů* [online]. Zlín: Vysoká škola Karlovy Vary, 2013. Dostupné z: <http://trilobit.fai.utb.cz/Data/Articles/PDF/37bacb88-3602-4ea7-b9c8-7864970f89e7.pdf>.

Elektronický důkaz

V českém právním řádu tento pojem není definován, ale předpokládá ho ustanovení § 89 odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním, který obsahuje větu, že „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.“ a dále demonstrativní výčet věcí, které mohou sloužit jako důkaz.

Elektronický důkaz je „produkt analogového zařízení nebo údaj v digitální podobě.“ Jedná se o informace, které jsou zaznamenány na nosiči (například USB nebo počítač). Je pro něj tedy typické, že jej lze „přečíst“ až za pomoci počítačového vybavení a že se elektronický záznam snáze mění nebo upravuje.⁹³ Typem elektronického důkazu je digitální důkaz, který lze definovat jako data či informace, jež byly přeneseny, vytvořeny, uloženy či modifikovány za použití počítačového systému a které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele, jakož i stopy trestného činu.⁹⁴

Aby bylo možné takové důkazy použít u soudu, musí mít pět vlastností:⁹⁵

- Přípustnost: musí být získány v souladu s právními pravidly.
- Autentičnost: musí existovat příčinná souvislost mezi důkazem a událostí a mezi důkazem a podezřelým.
- Úplnost/integrita: důkaz musí být ucelený a nezměněný.
- Spolehlivost: způsob získání důkazu a nakládání s ním nesmějí vzbuzovat pochybnosti o autentičnosti a věrohodnosti důkazu.
- Pravděpodobnost: důkaz musí být bez potíží srozumitelný.

5.3.2 Postupy při odhalování a vyšetřování mravnostní kyberkriminality

Podnět k vyšetřování

Aby bylo zahájeno samotné vyšetřování, musí se příslušné složky o protiprávním jednání vůbec dozvědět. To však může být vzhledem k typickým znakům kyberkriminality, jako je často nízký věk oběti, vysoká latence, důkazy v digitální podobě a kyberprostor, kde se jednání uskutečňuje, obtížné.

⁹³ ZAVRŠNIK: *Kyberkriminalita...*, s. 56.

⁹⁴ KOLOUCH: *CyberCrime...*, s. 119.

⁹⁵ ZAVRŠNIK: *Kyberkriminalita...*, s. 56.

Porada⁹⁶ zmiňuje tyto podněty:

- a) „*Výsledky operativně pátrací činnosti služby kriminální policie a vyšetřování*“, kde jde o situace, kdy sama policie odhalí trestnou činnost. Například za užití operativně pátracích prostředků.
- b) „*Ústní písemné a telefonické oznámení občanů*“, což je vzhledem k často nízkému věku obětí problematické. Tomuto způsobu podávání nenahrává ani to, že mravnostní trestné činy se řadí mezi vysoce latentní.

Další možností je oznámení od organizací, které se problematikou mravnostní kyberkriminality zabývají. Může se jednat o organizace pro oběti trestných činů nebo o neziskovou organizaci. Jako příklad lze uvést projekt E-bezpečí, který se zaměřuje na prevenci, vzdělání a výzkum spojený s nebezpečným chováním na internetu. Na svých internetových stránkách mají online poradnu, kam se mohou obrátit oběti kyberkriminality.

Předmět vyšetřování

Předmětem vyšetřování je souhrn poznatků, které se během vyšetřování zjišťují, a je tedy pro každý druh kriminality specifický. Jedná se například o informace, zda jde o jeden či více skutků, informace o metodách útoku (zaznamenání komunikace mezi útočníkem a obětí, struktura a délka útoků, časový úsek od doby útoku do doby zajištění ICT), informace o počítačovém systému, informace o datech (typ a obsah odcizených dat – fotografie, videa, uložená komunikace), originalnost uložených dat a informací, případně informace, jak bylo s daty manipulováno, informace o pachateli (motiv, který jednáním sledoval, znalosti o ICT, způsob, jakým došlo k protiprávnímu jednání), okolnosti, které umožnily spáchání trestného činu (kde došlo k prvotnímu kontaktu, jak k němu došlo...⁹⁷).

Prvotní úkony

Poté, co se orgány činné v trestním řízení dozví, že mohl být spáchán trestný čin, je potřeba rychle jednat a co nejrychleji zajistit prvotní data, týkající se případu, a to nejlépe v nezměněné podobě (může se jednat o originály konverzace mezi obětí a útočníkem nebo fotografie, které si mezi sebou posílali). Další důležitou informací pro vypátrání použitého počítačového systému a útočnicka je informace o IP adrese a datum s přesným časem připojení počítačového systému do počítačové sítě. Nepostradatelná je také součinnost státních orgánů a jiných právnických a fyzických osob. Jako příklad lze uvést poskytovatele nebo operátora IP

⁹⁶ PORADA: *Kriminalistika: technické, forenzní...*, s. 970–971.

⁹⁷ KOLOUCH: *CyberCrime...*, s. 406–407.

adresy. Orgán činný v trestním řízení zažádá dle § 8 odst. 1 TŘ o zmrazení požadovaných dat u osoby, která těmito daty disponuje, aby nedošlo ke zničení nebo poškození.⁹⁸

Porada uvádí následující počátečními úkony „vyžádání potřebných vysvětlení, vydání a odnětí věci důležitých pro trestní řízení, ohledání místa činu, domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor, vyžádání experta z oboru výpočetní techniky, vyhledávání elektronických stop a důkazů.“⁹⁹ Dále sem patří odposlech a záznam telekomunikačního provozu a operativně pátrací prostředky.¹⁰⁰

K datům se lze dostat třemi základními způsoby. Prvním způsobem je zajištění nosičů, na kterých jsou počítačová data uchovávána (například počítač, mobilní telefony). Děje se tak v rámci ediční povinnosti vyplývající z § 78 TŘ, případně odnětím věci dle § 79 TŘ. Pokud je zajišťovaný datový nosič nepřipojený k zařízení, identifikuje se do protokolu a zapečetí do antistatického vaku. Pokud je zajišťováno zařízení, které je v provozu, je postup složitější, a to z toho důvodu, že odpojením a vypnutím zařízení by mohlo dojít ke ztrátě některých dat nebo ke ztrátě přístupu k datům v zařízení. Před odpojením dojde k ohledání věci dle § 113 TŘ, aby se ověřilo, jestli je zařízení zabezpečeno šifrováním, možnost přístupu do vzdálených služeb nebo zda neexistuje jiná překážka. Druhý způsob je získání přímého přístupu k počítačovým datům uchovaným v počítačových systémech. Toho lze dosáhnout získáním informací, které jsou volně dostupné. Pokud data volně dostupná nejsou, lze se k nim dostat pomocí přístupových údajů, získaných dobrovolně od dané osoby, která údaje disponuje. Takovéto jednání musí probíhat ve smyslu ustanovení o operativním pátracím prostředku sledování osob a věcí v § 158d odst. 3 TŘ. Třetím způsobem je získání dat od poskytovatelů služeb. Jedná se o podnikatele zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací.¹⁰¹

Následné etapy vyšetřování

Následná etapa vyšetřovací je zaměřena zejména na výslech obviněného, svědka a na znaleckou činnost, jednak v oblasti kyberkriminality, tak i dalších oblastí týkajících se mravností kyberkriminality, jako je psychologie nebo psychiatrie. Také je důležitá zkušenost a odbornost vyšetřujících orgánů, a to hlavně v oblasti práce s dětmi a mládeží. U počítačové

⁹⁸ Tamtéž, s. 414, 416.

⁹⁹ PORADA: *Kriminalistika: technické, forenzní...*, s. 972.

¹⁰⁰ KOLOUCH: *CyberCrime...*, s. 406–407.

¹⁰¹ STUPKA, Václav. In: POLČÁK, Radim a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 101–106.

mravnostní kriminality je klíčové zkoumání informací uložených na nosičích dat, které jsou zpravidla následně použity jako důkaz v trestním řízení.¹⁰²

Co se týče znalce, tak ten se může účastnit už i ohledání místa, a to ze dvou důvodů. Prvním je jeho role konzultanta, při které je přítomen při zajišťování počítačových systémů, nebo z druhého důvodu, kdy tyto systémy sám zajišťuje, případně vytváří kopie digitálních dat. Další využití znalce spočívá v jeho vlastní znalecké činnosti. Znalec vytvoří znalecký posudek na základě otázek, které mu zadavatel položil. Obecně by měl orgán činný v trestním řízení od znalce zpravidla vyžadovat následující úkony: *Vytvoření identické kopie nosiče informací (např. harddisk počítače, přenosná paměťová media aj.), zkopírování dat z počítače, obnovení všech smazaných dat nosiče informací, ověření komunikace uživatele ze záznamů uložených v počítačovém systému.*¹⁰³

¹⁰² HEJDUK, Marek. Kriminalistické aspekty odhalování, prověřování a vyšetřování počítačové mravnostní kriminality. *Bezpečnostní teorie a praxe* [online], 2021, roč. 15, č. 1, s. 73 [cit. 10. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2021/04/Kriminalisticke-aspekty-odhalovani-proverovani-a-vysetrovani-pocitacove-mravnostni-kriminality.pdf>.

¹⁰³ KOLOUCH: *CyberCrime...*, s. 452-453.

6. Oznamovací povinnost trestného činu pohlavního zneužití

Tato kapitola je zaměřena na oznamovací povinnost trestného činu pohlavního zneužití. Tato problematika se stala aktuální poté, co vyšlo na povrch sexuální zneužívání v rámci katolické církve jak ve světě,^{104, 105} tak i v České republice¹⁰⁶ a vyvstala otázka, zda by mělo být neoznámení pohlavního zneužití trestné. Trestní zákoník upravuje v § 368 skutkovou podstatu neoznámení trestného činu, dle které má každý povinnost oznámit, pokud se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin. Ustanovení obsahuje taxativní výčet těch trestných činů, na které se vztahuje trestní odpovědnost za neoznámení, tato povinnost se však nevztahuje k pohlavnímu zneužití.

Pro některé odborníky, kteří pracují s dětmi a další instituce, jako jsou státní orgány, osoby pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotních služeb a další zařízení určená pro děti, je oznamovací povinnost stanovena zákonem, konkrétně v § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb, o sociálně-právní ochraně dětí. Tito odborníci mají povinnost oznámit orgánu sociálně sociálně-právní ochraně dětí (dále jen OSPOD), že byl na dítěti spáchán trestný čin ohrožující lidskou důstojnost, nebo že existuje takové podezření. OSPOD je poté vázán dle § 51 odst. 5 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí oznamovací povinností vůči policii o skutečnostech nasvědčujících tomu, že na dítěti byl spáchán trestný čin.

Oznamovací povinnost je zavedena i uvnitř církve. Na kauzy pohlavního zneužívání zareagoval Vatikán, který provedl reformu Šesté knihy Kodexu kanonického práva. V roce 2019 byl vydaný *Vos estis lux mundi*^{107,108} který upravuje oblast týkající se pohlavního zneužívání. Jednak v čl. 1 definuje trestné činy duchovních a dále stanoví oznamovací povinnost pro duchovní a členy řeholních institutů a společností apoštolského života vůči představeným, když se doví o spáchání takového trestného činu duchovním nebo

¹⁰⁴ TRNĚNÝ, Tomáš. *Španělsko rozkrývá zneužívání v katolické církvi. Obětí jsou stovky* [online]. Seznamzpravy.cz, 1. února. 2021 [cit. 23. března 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/spanelsko-rozkryva-zneuzivani-v-katolicke-cirkvi-obeti-jsou-stovky-140360>.

¹⁰⁵ FALTIS, Marcel, LUPTÁKOVÁ, Věra. *Le Monde: Papež František považuje sexuální zneužívání 330 tisíc dětí francouzskými kněžími za děsivé* [online]. Plus.rozhlas.cz, 6. října 2021 [cit. 20. října 2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/le-monde-papez-frantisek-povazuje-sexualni-zneuzivani-330-tisic-deti-8591407>.

¹⁰⁶ MACÍ, Josef. *Mapa sexuálního zneužívání v katolické církvi. V Česku je 53 doložených obětí* [online]. Seznamzpravy.cz, 7. dubna. 2019 [cit. 23. března 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/mapa-sexualniho-zneuzivani-v-katolicke-cirkvi-v-cesku-je-53-dolozenych-obeti-69243>.

¹⁰⁷ Dostupný z: https://www.vatican.va/content/francesco/en/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20190507_vos-estis-lux-mundi.html.

¹⁰⁸ Jedná se o apoštolský list, vydaný papežem Františkem, který je zvláštním druhem papežského dokumentu, jenž byl komponován či iniciován osobním papežovým rozhodnutím.

zasvěcenou osobou. Tato oznamovací povinnost je upravena v čl. 3 Vos estis lux mundi „S výjimkou případů uvedených v kánonech 1548 § 2 CIC a 1229 § 2 CCEO, kdykoli má duchovní nebo člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života zprávu nebo podložené důvody domnívat se, že byl spáchán některý z činů uvedených v čl. 1, je povinen obratem oznámit tuto skutečnost ordináři místa, kde k činům došlo, nebo jinému ordináři z těch, kteří jsou uvedeni v kán. 134 CIC a 984 CCEO, s výjimkou toho, co je stanoveno v § 3 tohoto článku.“

Na základě toho byly v roce 2020 vydány instrukce o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR.¹⁰⁹ V čl. 6 je upravena oznamovací povinnost „§ 1. Oznamovací povinnost ohledně trestných činů uvedených v čl. 2 § 1 této instrukce má s výjimkou případů uvedených v kánonech 983, 1548 § 2 CIC a 1229 § 2 CCEO a činností krytých výjimkou uložené či uznané povinnosti mlčenlivosti dle právního řádu České republiky duchovní nebo člen společnosti zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, kdykoli má zprávu nebo podložené důvody domnívat se, že byl spáchán některý z těchto činů.“

Jedná se však o povinnost uvnitř církve, která neznamena automaticky oznamovací povinnost orgánům činným v trestním řízení. Diecézní biskup má povinnost ověřit, zda má v daném případě zákonnou oznamovací povinnost vůči státním orgánům činným v trestním řízení, a pokud ano, splní ji. Toto pravidlo je doplněno dvěma dalšími pravidly, která upravují oznamovací povinnost orgánům činným v trestním řízení nad rámec zákonné oznamovací povinnosti a která se na pohlavní zneužití vztahují. Trestní oznámení může biskup podat i v případě, kdy oznamovací povinnost nemá, ale s ohledem na okolnosti případu to považuje za vhodné. Jestliže je však dotčená osoba mladší 15 let, biskup vždy podá trestní oznámení státním orgánům činným v trestním řízení.

Jedna z diskutujících příčin pro zavedení oznamovací povinnosti je vysoká míra latence pohlavního zneužití. Kriminalizovat neoznámení tohoto činu by mohlo motivovat ty, kteří se o něm dozvěděli, aby ho oznámili, což by mohlo vést k jejímu snížení. Naopak velmi závažný problém, který by mohl být oznamovací povinností ovlivněn, je falešné obvinění. Oba tyto prvky budou rozebrány v následujících podkapitolách.

¹⁰⁹ Instrukce o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR [online]. Česká republika: plenární zasedání ČBK, 2021. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32323_32323/2021-instrukce-ve-zneni-1-novely-schvaleno127-fin.pdf.

6.1 Latence pohlavního zneužití

V první řadě je důležité zmínit, že není jasné, kolik dětí je ve skutečnosti sexuálně zneužíváno. Statistiky ohledně tohoto jevu obsahují pouze informace o nahlášených případech. Pohlavní zneužití je málo oznamovaný a komplikovaný jev, oběti mlčí, svědkové mají obavy problém zveřejnit a řešit ho oficiálním způsobem, dokazování v trestním řízení je z několika důvodů obtížné. Navíc není vázán na žádnou sociální vrstvu, pochází napříč sociálním spektrem bez ohledu na materiální či vzdělanostní zázemí obětí. Pachatelé pohlavního zneužívání bývají také často příbuzní oběti nebo vrstevníci, mezi kterými může být navíc vztah. Špatné zacházení s dětmi v rodině považují lidé za privátní věc. Děti jsou pod silným tlakem udržet dané jednání svých blízkých v tajnosti.¹¹⁰

Příčin nenahlášení pohlavního zneužití je celá řada. Důvodem může být například pouto oběti k pachateli (jde o kamaráda, přítele, příbuzného, otce, nevlastního otce...) a díky tomu se může jevit, že potrestání pachatele není v jejím zájmu, navíc může panovat i obava z reakce blízkého okolí. Pachatel má dítě pod kontrolou a je daleko jednodušší ho kontrolovat a ovlivňovat. Dalším častým problémem je obava z pomsty, která by po nahlášení mohla přijít nebo že se dítěti nevěří. Zneužívané děti mohou mít také pocity viny a strach z morálního odsouzení svého okolí. Mohou to pokládat za vlastní chybu, jelikož nekladly fyzický odpor nebo jim to nevadilo.¹¹¹

K dalším důvodům nenahlášení patří nedostatek síly a moci k oznámení, nepřítomnost nebo neochota svědků, což je obecným problémem pro nahlašování trestných činů. Velmi těžko se vyšetřuje pohlavní zneužití u malých dětí, které ještě nemluví, neuvědomují si, co se s nimi děje nebo jsou nějak postižené.¹¹²

Nahlášení trestného činu ovlivňuje do určité míry i důvěra v policii. Pro upřesnění uvádím data z veřejného průzkumu prováděný společností CVVM s názvem Důvěra k vybraným institucím veřejného života – srpen/září 2021. Dle výsledků se největší důvěře ze zkoumaných veřejných institucí těší armáda (69 %) a Policie ČR (70 %). Důvěra v policii je tedy celkem vysoká a při porovnání s minulými roky se konstantně drží kolem 70 %.¹¹³

¹¹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 182.

¹¹¹ KOPEČNÝ, Kamil. *Mýtus o pedofilích zneužívajících děti opět rezonuje internetem* [online]. E-Bezpečí.cz, 15. května 2019 [6. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1551>.

¹¹² TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010, s. 72–73.

¹¹³ HANZLOVÁ, Radka. *Důvěra k vybraným institucím veřejného života – srpen/září 2021* [online]. CVVM.cz, 21. prosince 2021 [cit. 6. ledna. 2021]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5515-duvera-k-vybranym-institucim-verejneho-zivota-srpen-zari-2021>.

6.2 Falešné obvinění z pohlavního zneužití

Problém, který by mohl nastat po zavedení trestnosti neoznámení pohlavního zneužití je zvýšení počtu případů falešného obvinění. Je však nutné rozeznávat účelová křivá obvinění z pohlavního zneužití a falešná obvinění, kdy si oznamující osoba vážně myslí, že dochází ke zneužívání a chce pomoci a účelovými obviněními s cílem poškodit údajného pachatele.¹¹⁴

Případů, kde se jedná o účelové obvinění, dle Zvěřiny¹¹⁵ v posledních letech přibývá, často se přitom jedná o boj o dítě, kdy jeden rodič nepravdivě obviní druhého ze zneužívání. Takovéto obvinění s sebou nese vážné následky po zbytek života, a to jak obviněnému, tak i dítěti. Shodný názor na rostoucí počet případů křivého obvinění má i psycholog Novák.¹¹⁶ Vzhledem k tomu, že policejní statistiky nerozeznávají křivé obvinění pro jednotlivé činy, nelze říci, jaký počet se týká pohlavního zneužití.

Obviněný rodič je předmětem šetření orgánů činných v trestním řízení, než se zjistí, že se skutek nestal. Má omezený kontakt s dítětem, musí se podrobit vyšetřování a vynaložit mnoho úsilí k očištění svého jména před svým okolím. Osoba, která někoho nepravdivě obvinila z pohlavního zneužití, se může dopustit trestného činu křivého obvinění podle § 345 odst. 1 TZ. Jak poukazuje ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 7 Tdo 926/2010: „*Jestliže pachatel učiní nepravdivé oznámení před policejním orgánem, v němž mimo jiné označí konkrétní osobu, která se měla dopustit trestného činu, musí si být vědom toho, že takové lživé obvinění je způsobilé vyvolat její trestní stíhání.*“

Co se týká druhé kategorie, obvinění může být falešné ze dvou důvodů. Skutek se sice stal, ale není o něm dostatek důkazů nebo jsou důkazy nesprávně interpretované. Zneužívání je totiž dobře utajované, obvykle zahrnuje pouze pachatele a oběť, bez jakýchkoliv svědků. Verbální odhalení, učiněné ze strany dítěte nebo dospělého, je typicky primárním a často i jediným důkazem. Jediným kritériem, které může s jistotou zaručit, že k žádnému zneužití nedošlo, je absence příležitosti – tedy, že pachatel neměl přístup k oběti, nebo že oběť nebyla vystavena kontaktu s pachatelem. Druhým důvodem je, že se skutek nestal, a tedy jde o nepravdivé obvinění. Situace, kdy se kvůli podezření z pohlavního zneužití do pozornosti

¹¹⁴ KARKOŠKOVÁ, Slávka, MIKULÁŠKOVÁ Gabriela. Rámce a roviny krivých obvinění zo sexuálneho zneužívania detí. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 2018, č. 3, s. 419.

¹¹⁵ ZVĚŘINA, Jaroslav. *Konference křivé obvinění ze sexuálního zneužívání dětí v průběhu rozvodu*. In: Facebook [online]. 22. září 2017 [cit. 23. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/TomZdechovskyEP/videos/750761868445424/>.

¹¹⁶ SMUTNÁ, Martina. *Psycholog: Ve vztazích přibývá stresů i křivých obvinění ze zneužití dětí* [online]. iDNES.cz, 13. srpna 2017 [cit. 23. dubna 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rodinny-psycholog-tomas-novak-rozhovor.A170726_201227_domaci_mav.

úřadů dostanou děti, které reálně nejsou oběťmi, mohou vzniknout z různých důvodů, přičemž vědomá lež je jen jedním z nich.¹¹⁷

Je otázka, zda by se kvůli zavedení oznamovací povinnosti nezvýšil ze strachu z trestního stíhání počet případů falešného obvinění, kdy má dotyčná osoba určité nepodložené podezření, že dochází k pohlavnímu zneužívání, a přestože by za normálních okolností tuto domněnku nenahlásila, to raději udělá. Aby došlo k naplnění skutkové podstaty neoznámení trestného činu, musí být u objektivní stránky naplněn znak „hodnověrným způsobem se doví“. Znamená to, že záleží na konkrétních okolnostech případu, na důvěryhodnosti zdroje, ze kterého měla tato informace pocházet, a dalších podmínek, za kterých měl zdroj tuto informaci pachateli poskytnout.¹¹⁸

Je tedy vyloučena trestní odpovědnost za nenahlášení jen při ničím nepodloženém podezření, avšak důležité také je, jak by to vnímala společnost a jestli by i přesto nedocházelo ke zbytečným a nepodloženým obviněním z pohlavního zneužití. Každé takové obvinění se musí prověřit, což velmi negativně působí nejen na údajného pachatele, ale i na údajnou oběť. Ohledně křivého obvinění je situace jiná. Pokud má někdo úmysl účelově někomu uškodit, oznamovací povinnost v tom nehraje roli. Hrozí tu však nebezpečí, že osoba, která křivě vypovídá, bude mít výmluvu, proč vymyšlené zneužití oznámila.

6.3 Oznamovací povinnost u pohlavního zneužití

K naplnění skutkové podstaty neoznámení trestného činu se vyžaduje, aby se pachatel hodnověrným způsobem dověděl, že jiná osoba spáchala některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů, a neoznámil bez odkladu tuto skutečnost příslušným orgánům. Jedná se o případy, kdy se pachatel dověděl o trestném činu až po jeho spáchání, a to i když nezná pachatele.¹¹⁹

Jako reakci na případy zneužívání dětí v katolické církvi podal kardinál Dominik Duka návrh, aby skutková podstata trestného činu v § 367 trestního zákoníku obsahovala mimo jiné i § 187 trestního zákoníku pohlavní zneužití. Přičemž navrhoval, aby věková hranice pro poškozeného byla stanovena na hranici 16 let. Za neoznámení zneužívání by chtěl kardinál stíhat i mladistvé ve věku od 15 let. A to z důvodu, že osoba starší 15 let je již dostatečně rozumově a osobnostně vyspělá, aby dokázala převzít odpovědnost, že je zde osoba, které je

¹¹⁷ KARKOŠKOVÁ, MIKULÁŠKOVÁ: *Rámce a roviny křivých obvinění...*, s. 419.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3360.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 3364.

takto ubližováno, případně je trestný čin vůči ní připravován. Zvláště pokud jde o spolužáka či kamaráda.¹²⁰

Výhrady k tomuto návrhu měl v té době ministr spravedlnosti Kněžínek, který viděl problém v možném narušení důvěry dětí k blízkým osobám, kterým by se jinak svěřily. Zneužívání je pro dítě velmi traumatizující, a pokud se svěří nějaké osobě, nepokládá za správné tuto osobu vystavit hrozbě trestního stíhání, pokud čin neoznámí.¹²¹ Oběť by tak mohla být pod větším tlakem, a naopak by tato právní úprava mohla vést k tomu, že oběti nebudou vyhledávat žádnou pomoc, což naopak může latenci zvýšit.

Pohlavní zneužívání se přitom děje „za zavřenými dveřmi“ a oběti se většinou nesvěřují. Jak je uvedeno v kapitole 4.1, důvody vysoké latence jsou spíše jiné a je otázkou, zda by oznamovací povinnost latenci snížila a v jakém rozsahu. Naopak i ty oběti, které se chtěly svěřit a říci si tak o pomoc, by si to mohly rozmyslet. Oznamovací povinnost by tak mohla přinést více negativ než pozitiv. Mohlo by dojít k prohlubování traumatu jak u oběti, tak i u osoby, které se oběť svěřila.

Je však důležité zmínit, že oznamovací povinnost pohlavního zneužití v některých státech existuje. Jedná se například o některé státy v Austrálii, Irsko, Indii, Francii nebo USA.¹²²

Například v Austrálii, konkrétně ve Victorii, zákon o zločinech z roku 1958 výslovně vyžaduje v sekci 327 po dospělé osobě, která má informace, vedoucí k vytvoření přiměřeného přesvědčení, že byl spáchán sexuální trestný čin na dítěti mladšímu 16 let, aby sdělila informace policistovi. Tuto povinnost musí splnit, pokud nemá oznamovatel přiměřenou omluvu pro to, aby tak neučinil. Jedná se například o situaci, kdy se osoba obává z přiměřených důvodů o bezpečnost jiné osoby nebo pokud informace pocházely od oběti, která byla v době zjištění informací, starší 16 let a oběť požádala, aby informace nebyly zveřejněny, což je pro vztah oběť – oznamovatel pozitivní.

¹²⁰ Celé znění žádosti o přípravu novelizace § 367 a § 368 trestního zákoníku je dostupné z: <http://www.dominikduka.cz/res/archive/050/005467.pdf?seek=1552662329>.

¹²¹ Česká tisková kancelář. *Ministr zkritizoval Dukův návrh povinného oznamování zneužívání* [online]. Tyden.cz, 4. dubna 2019 [cit. 25. dubna 2021]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/ministr-zkritizoval-dukuv-navrh-povinneho-oznamovani-zneuzivani_518669.html.

¹²² MATHEWS, Ben et al. A taxonomy of duties to report child sexual abuse: Legal developments offer new ways to facilitate disclosure. *Child abused and neglect* [online], 2019, volume 88, s. 337-347 [cit. 25. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213418304472#bib0035>.

7. Německá právní úprava sexuálního zneužívání dětí

7.1 Charakteristika německého trestního zákoníku

Hlavním pramenem německé trestněprávní úpravy je německý trestní zákoník neboli Strafgesetzbuch, který upravuje odvětví trestního práva hmotného. Byl přijat dne 15. května 1871 a je v platnosti od 1. ledna 1872. Trestní zákoník je rozdělen na obecnou a zvláštní část.

Obecná část je rozdělena do pěti oddílů a je upravena v §§ 1 až 79b StGB. Obsahuje ustanovení týkající se oblasti působnosti německého trestního práva, základy trestní odpovědnosti, ustanovení ohledně trestů, návrhu na trestní stíhání nebo promlčení.

Zvláštní část trestního zákoníku je upravena v § 80 až 358 StGB a obsahuje jednotlivé trestné činy, které jsou uspořádány ve 30 oddílech podle chráněných právních zájmů. Trestní zákoník se nevztahuje na všechny trestné činy. Některé trestné činy jsou upraveny v jiných zákonech. Jedná se například o daňové delikty, které jsou upraveny v daňových zákonech nebo drogové delikty v zákoně o narkotikách.

7.2 Sexuální zneužívání dětí

Sexuální zneužívání dětí je zařazeno mezi trestné činy proti svobodě rozhodování v sexuální oblasti ve třináctém oddílu zvláštní části německého trestního zákoníku. Je vhodné zmínit, že v Německu je trestní odpovědnost dítěte stanovena na čtrnáct let, tedy odlišně od České republiky, kde je tato hranice patnáct let. Samotné sexuální zneužívání dětí je rozděleno do několika ustanovení, konkrétně je upraveno v § 176 až v § 176e StGB. Velmi důležitý je § 176 StGB, který obsahuje jednak obecnou skutkovou podstatu sexuálního zneužívání a jednak obsahuje definici pojmu dítě. Kdo se dopustí sexuálního jednání na osobě, která nedovršila čtrnácti let (dítě) nebo nechá na sobě vykonat takové jednání od dítěte, trestá se trestem odnětí svobody od šesti měsíců do deseti let. Z daného paragrafu plyne, že dítě je osoba, která nedovršila čtrnácti let.

Podle prvního odstavce je trestán ten, kdo se dopustí sexuálního jednání na osobě, která nedovršila čtrnácti let (dítě) nebo na sobě nechá vykonat takové jednání od dítěte. Dále je pak postihován ten, kdo přiměje dítě, aby vykonalo sexuální jednání na třetí osobě nebo aby si je nechalo na sobě vykonat třetí osobou. V § 176 StGB jsou tedy obsaženy skutkové podstaty sexuálního zneužívání, které směřují k bezprostřednímu tělesnému kontaktu s dítětem.

Od 1. července 2021 se však soud může zdržet trestání konsensuálních sexuálních činů. Ve věcech uvedených v § 176 StGB odstavci 1 bodě 1 (konkrétně provádění sexuálních aktů na osobě mladší čtrnácti let nebo nechá-li si pachatel na sobě vykonat takové jednání od

dítěte) se soud může zdržet trestu podle tohoto ustanovení, pokud je sexuální akt mezi pachatelem a dítětem konsensuální a rozdíl je malý jak věkem, tak úrovní vývoje nebo zralostí.

V § 176a StGB je poté upraveno sexuální zneužívání bez fyzického kontaktu. Jedná se o situace, kdy pachatel provádí sexuální jednání před dítětem nebo si jej nechává provádět před dítětem třetí osobou a dítě toto jednání vnímá. Neznamená to však, že k naplnění skutkové podstaty musí být pachatel s obětí bezprostředně u sebe, ale je možný i kontakt pomocí internetu. Spolkový soudní dvůr judikoval, že skutečnost, že žalovaný a děti nebyli v době spáchání trestného činu v těsné blízkosti, ale byli spolu propojeni prostřednictvím internetu, prostřednictvím živého vysílání, nebrání tomu, aby si v projednávané věci uvědomili skutkové okolnosti § 176a StGB.¹²³ Sem je třeba zahrnout i situaci, kdy se pachatel omezí na ukázání svého pohlavního údu dítěti.¹²⁴ Další variantou sexuálního zneužívání bez fyzického kontaktu je situace, kdy pachatel přiměje dítě k tomu, aby vykonalo sexuální jednání na třetí osobě nebo, aby si je nechalo na sobě vykonat třetí osobou, popř. zláká dítě prostřednictvím pornografického obsahu nebo jiných odpovídajících projevů.

Ustanovení § 176b StGB postihuje přípravu sexuálního zneužívání dětí. Jedná se o situaci, kdy se pachatel snaží zlákat dítě k sexuálním činům, které má provést na pachateli, na třetí osobě nebo před ní, nebo si je nechat provést na sobě pachatelem nebo třetí osobou anebo produkovat dětskou pornografii. Tímto ustanovením je trestán tzv. grooming. Dle návrhu zákona o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí¹²⁵ se v průběhu technologického rozvoje změnil druh trestné činnosti namířené proti dětem. Sociální sítě a chatovací funkce online her usnadňují možnost navázat kontakt s nezletilými. Vzhledem k novým technickým možnostem se rizikový potenciál zvýšil nejen ve virtuálním, ale i v reálném světě. Výrazně vzrostl počet případů sexuálního zneužívání dětí, distribuce, držení a zprostředkování dětské pornografie. Z tohoto důvodu je nutné změnit příslušné trestné činy tak, aby mohly lépe rozvíjet svou ochrannou funkci a zlepšit prevenci. Nově může být stíhán i pachatel, který se pouze domnívá, že komunikuje s dítětem, ale ve skutečnosti je v kontaktu s dospělým.

S tímto ustanovením souvisí § 11 odst. 3 StGB, ve kterém je uvedena definice tzv. obsahu (německy inhalt), jelikož příprava sexuálního zneužívání spočívá v působení na dítě prostřednictvím obsahu. Obsahem ve smyslu ustanovení, která odkazují na tento odstavec,

¹²³ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. 1 StR 105/09.

¹²⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 25. 10. 2011, sp. zn. 4 StR 387/11.

¹²⁵ *Gesetzesentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder 634/20* [online]. Deutschland : Bundesrat, 2020. Dostupné z: https://www.bundesrat.de/SharedDocs/drucksachen/2020/0601-0700/634-20.pdf?__blob=publicationFile&v=1.

jsou data, která jsou obsažena v písemném zápisu, na nosičích zvuku nebo obrazu pro ukládání dat, ilustracích nebo jiných provedeních nebo jsou přenášeny nezávisle na uchovávání prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Původní pojem spis byl nahrazen pojmem obsah, jelikož šíření kriminálního obsahu již neprobíhá primárně prostřednictvím papírových nosičů, ale digitálně prostřednictvím moderních informačních a komunikačních technologií, zejména prostřednictvím internetu.¹²⁶

Ustanovení § 176c StGB upravuje závažné sexuální zneužívání dětí. Jde o jednání, které je důvodem pro užití přísnější právní kvalifikace Ustanovení trestá přísněji situace jako je recidiva, mnohost pachatelů, vystavení dítěte riziku vážného poškození zdraví nebo významného poškození fyzického nebo duševního vývoje nebo jednání, kdy osoba starší 18 let vykoná pohlavní styk na dítěti mladším 14 let nebo na něm vykonává podobné sexuální aktivity zahrnující proniknutí do těla. Proniknutí do těla zahrnuje jednak anální a orální průnik, ale i jiné objekty, jelikož i ty jsou schopny vyvolat obdobné ponížení oběti. Podle judikatury Spolkového soudního dvora je považována za penetraci také ejakulace do úst, protože i tekutiny mohou proniknout do těla.¹²⁷ § 176c odst. 2 StGB upravuje trestní odpovědnost za sexuální násilí na dětech se záměrem vytvořit pornografický obsah, který má být dále šířen. V odst. 3 je zvýšená trestní sazba za užití fyzického násilí nebo pokud dítěti daným činem hrozí smrt. Zvlášť je v § 176d StGB obsaženo sexuální zneužívání s následkem smrti.

Zajímavé je ustanovení § 176e StGB. Dle pozměňovacího návrhu federální vlády jsou na internetu k dispozici návody, které popisují, jak se lze na sexuální zneužívání dětí připravit, jak ho provést či zamaskovat. Takové návody obsahují například doporučení týkající se míst pro přepadení dětí, činnosti, kterými lze získat důvěru dětí, tipy na možné reakce dětí, tipy k výběru dítěte nebo konkrétní popisy různých násilných činů. Takové návody ke zneužívání mohou podporovat protiprávní jednání podle § 176 až 176d StGB. Existuje riziko, že použití takových pokynů vzbudí nebo posílí ochotu páchat sexuální zneužívání dětí.¹²⁸

¹²⁶ *Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines ... Gesetzes zur Änderung des Strafgesetzbuches – Modernisierung des Schriftenbegriffs und anderer Begriffe sowie Erweiterung der Strafbarkeit nach den §§ 86, 86a, 111 und 130 des Strafgesetzbuches bei Handlungen im Ausland 19/19859* [online]. Deutschland: der Bundesregierung, 2020. Dostupné z: <https://dserver.bundestag.de/btd/19/198/1919859.pdf>.

¹²⁷ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 18. 11. 1999, sp. zn. 4 StR 389/99.

¹²⁸ *Änderungsantrag der Fraktionen. Änderungsantrag der Fraktionen der CDU/CSU und der SPD zu dem Gesetzentwurf der Bundesregierung* [online]. Deutschland : Bundesrat, 2020. Dostupné z: https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/Formulierungshilfe_Feindeslisten_Kinde_smissbrauch_verhetzende_Inhalte.pdf;jsessionid=531836F82677C0AA2103FDADA657685E.1_cid324?_blob=publicationFile&v=3.

Z tohoto důvodu § 176e odst. 1 StGB postihuje šíření a zpřístupnění obsahu, který poskytuje návod k protiprávnímu jednání uvedenému v § 176 až § 176d StGB. Dále obsahu, který vzbuzuje či podporuje touhu takovýto čin spáchat. V odst. 2 je postihováno šíření nebo zpřístupnění obsahu veřejnosti, který je vhodný jako vodítko k protiprávnímu jednání uvedenému v §§ 176 až 176d StGB. Dále je postižen ten, kdo veřejně dává pokyny k protiprávnímu jednání uvedenému v §§ 176 až 176d StGB. Na rozdíl od odstavce 1 se zde jedná jen o určité vodítko, tedy o neutrální obsah, jehož účel není sám o sobě vzbudit touhu sexuálně zneužít, ale je tak přesto používán (například lékařská zpráva o zvláštěnoscích pohlavních orgánů dítěte). Jednání je proto postižitelné, pokud se tak děje s úmyslem podpořit nebo probudit ochotu ostatních spáchat nezákonný čin.¹²⁹

Ustanovení dále upravuje v § 176e odst. 3 StGB situaci, kdy pachatel takovýto obsah zpřístupní jiné osobě, nikoliv veřejně, jako v předchozím případě, nebo pokud jej tato osoba nabude do držení. Rozsah trestu zvolený v § 176e odst. 3 StGB (odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest) je oproti trestům v odstavcích 1 a 2 (odnětí svobody až na tři roky nebo peněžitý trest) mírnější. Šíření takového obsahu neomezenému počtu příjemců a jeho zpřístupnění veřejnosti představuje vyšší rizikový potenciál než vyhledání, držení nebo zpřístupnění takového obsahu pouze jedné další osobě.

Z šíření a zpřístupnění obsahu existují i výjimky, při kterých se daná osoba nedopouští trestného činu dle § 176e StGB. Jedná se o úkony sloužící k plnění úkolů státu nebo úkolů, které vyplývají z dohod s příslušným státním orgánem, nebo k plnění služebních nebo odborných povinností. Dále se tento trestný čin nevztahuje na služební činy v rámci trestního vyšetřování. Avšak jen tehdy, pokud není dětský pornografický obsah zpřístupněn jiné osobě, veřejnosti nebo dále šířen a objasnění skutečností by jinak bylo nemožné nebo podstatně obtížnější.¹³⁰

Považuji za vhodné zmínit i § 184e StGB pořádání a účast na pornografických představeních dětí a mládeže, které mělo stejně jako § 176b StGB za cíl uvést německou právní úpravu do souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011. Ustanovení postihuje jednak organizování a jednak účast na pornografickém představení. Představení zahrnuje živou prezentaci, jako je například živý přenos z webové kamery, ale také jiné formy vyjadřující pornografický obsah, jako divadelní hry nebo živé

¹²⁹ *Änderungsantrag der Fraktionen. Änderungsantrag der Fraktionen der CDU/CSU und der SPD zu dem Gesetzentwurf der Bundesregierung* [online]. Deutschland : Bundesrat, 2020. Dostupné z: https://www.bmfv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/Formulierungshilfe_Feindeslisten_Kindesmissbrauch_verhetzende_Inhalte.pdf;jsessionid=531836F82677C0AA2103FDADA657685E.1_cid324?_blob=publicationFile&v=3.

¹³⁰ Tamtéž.

obrazy. Organizování znamená uvedení představení do provozu na vlastní účet, pokud má daná osoba na konkrétní představení rozhodující vliv. K naplnění skutkové podstaty stačí tzv. podmíněný úmysl, není vyžadován žádný sexuální záměr.^{131, 132}

7.3 Komparace německé a české právní úpravy

Pokud porovnáme trestní sazby pohlavního/sexuálního zneužití dětí, tak u základní skutkové podstaty je v TZ sazba 1 až 8 let, u StGB je sazba nejméně 1 rok¹³³. Jedná-li se o sexuální zneužívání bez fyzického kontaktu s dítětem je trestní sazba mírnější, a to 6 měsíců až 10 let. Při způsobení těžké újmy na zdraví je v TZ sazba 5 až 12 let. V StGB je ten, kdo při pohlavním zneužívání oběť těžce fyzicky týrá nebo ji vystavuje riziku smrti odsouzen na nejméně 5 let. Za smrt způsobenou sexuálním zneužíváním je v Německu trest nejméně 10 let, nebo doživotí. V českém TZ je sazba 10 až 18 let a bez možnosti uložit doživotí.

U trestného činu přípravy na sexuální zneužívání dle StGB je trestní sazba 3 měsíce až 5 let. Za trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem, který je českou verzí trestného činu přípravy na sexuální zneužívání, může být pachatel odsouzena až na dva roky.

Za pořádání a účast na pornografickém představení dle StGB je sazba za pořádání 1 až 10 let, případně až 3 roky, nebo peněžitý trest, pokud se jedná o představení, kde vystupuje mladistvý (osoba starší čtrnácti let a mladší osmnácti let). Za účast na představení, ve kterém vystupuje dítě, je sazba 1 až 5 let, případně až 2 roky, nebo peněžitý trest, pokud se jedná o představení, kde vystupuje mladistvý. V České republice hrozí za takovéto jednání dle §193a TZ odnětí svobody až na dvě léta.

U většiny porovnávaných trestných činů nejsou trestní sazby výrazně odlišné. Větší přísnost německého trestního zákoníku lze spatřit u obecné skutkové podstaty sexuálního zneužití dětí, tady však musí přihlížet k tomu, že německý trestní zákoník rozlišuje sexuální zneužití s fyzickým kontaktem a bez fyzického kontaktu. Dále u trestných činů zavedených v rámci implementace směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011.

Za pozitivní lze pokládat novelizaci, kterou byla zavedena trestnost šíření a zpřístupnění obsahu, který poskytuje návod k sexuálnímu zneužívání. Dále lze vyzdvihnout rozdělení skutkových podstat u ustanovení postihující pornografického představení, kde je dle

¹³¹ HEGER, Martin. In: KUHL, Kristian, HEGER, Martin. *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 29 Auflage. München: C. H. Beck, 2018, s. 1034.

¹³² V případě podmíněného úmyslu pachatel považuje realizaci trestného činu za možnou a toto riziko akceptuje.

¹³³ Horní hranice trestní sazby je dle § 38 StGB maximálně 15 let a dolní hranice je minimálně 1 měsíc.

§184e odst. 1 StGB trestán pořadatel a dle §184e odst. 2 StGB účastník. Toto ustanovení navíc v rámci trestních sazeb rozlišuje dítě a mladistvého.

Další odlišností je věková hranice ve vztahu k trestnému činu pohlavního zneužití. Zatímco v České republice se pohlavního zneužití dopustí ten, kdo vykoná soulož s dítětem mladším 15 let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, v Německu je tato hranice 14 let. V minulosti bylo v České republice několik pokusů o snížení této hranice na 14 let, ale vždy nakonec ztroskotaly. Se změnou tehdy vyjádřilo nesouhlas několik sexuologů (Weiss, Zvěřina)¹³⁴. Dle nich by toto snížení spíše nahrávalo pedofilům a snižovalo by to ochranu těch, kteří nejsou dostatečně psychicky vyzrálí. 14letí by tak byli přístupni k sexuálnímu styku beztrestně.

Naopak Sejbalová¹³⁵ upozorňovala, že může nastat případ, ve kterém bude milostný vztah mezi osobami, mezi kterými není velký věkový rozdíl, ale vzhledem k tomu, že dívka je například 14 let, partner by byl stíhaný pro trestný čin pohlavního zneužití. V těchto případech by byl dle ní posun přínosem.

Řešení může být v úpravě ustanovení pohlavního zneužití. Jak již bylo zmíněno, StGB stanoví, že soud může upustit od potrestání pachatele, který má pohlavní styk s osobou mladší 14 let nebo nechá na sobě vykonat takové jednání od dítěte, pokud je sexuální akt mezi pachatelem a dítětem konsensuální, rozdíl ve věku, stupni vývoje nebo stupni vyspělosti je malý. Ledaže pachatel využije neschopnosti dítěte k sexuálnímu sebeurčení. Přikláním se k řešení dle německé právní úpravy. Myslím si, že je vhodnější, kdyby soudy posuzovaly každý případ jednotlivě než obecné snížení věkové hranice.

¹³⁴ VACA, Jan, ZVĚŘINOVÁ, Alena. *Nový zákon nahraje těm, kteří zneužívají děti, tvrdí odborníci* [online]. iDNES.cz, 13. listopadu 2008 [cit. 12 října 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/novy-zakon-nahraje-tem-kteri-zneuzivaji-deti-tvrdi-odbornici.A081113_085655_domaci_lpo.

¹³⁵ FALTÍNEK, Vilém. *Posun hranice pro legální sex je předmětem sporů* [online]. CeskyRozhlas, 14. listopadu 2008 [cit. 12 října 2021]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/posun-hranice-pro-legalni-sex-je-predmetem-sporu-8590130>.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zhodnotit určité oblasti sexuálního zneužívání. A to i v rámci informačních technologií, které se dotýkají i této problematiky a trestní právo na to musí reagovat.

V rámci druhé kapitoly jsem se zabýval pojmem bezbrannosti vyplývající z nízkého věku dítěte a vztahu trestného činu pohlavního zneužití podle § 187 TZ a znásilnění podle § 185 odst. 3 písm. a) TZ. Jedná se o situaci, kdy je kvůli nízkému věku naplněn zákonný znak bezbrannosti. Na tuto problematiku existuje bohatá judikatura, ze které plyne, že samotný věk pro stanovení bezbrannosti nestačí. Důležité jsou i další okolnosti na straně oběti i pachatele, jako například vztah mezi nimi, čas a místo útoku nebo fyzická a duševní stránka dítěte. Vždy záleží na konkrétním případě. Podle odborné veřejnosti má dítě nedostatečně vyvinutou sociální inteligenci a intelektové schopnosti, to vše navíc násobí situace, kdy je násilník rodinný příslušník.

Třetí kapitola je věnována pohlavnímu zneužití a s tím související zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru. Zde jsem se zaměřil na výklad pojmů svěření dozoru a zneužití závislosti v souvislosti s pojmem bezbrannosti, jelikož je mezi těmito pojmy tenká hranice a může se jednat o problematickou oblast v kvalifikování daného jednání mezi trestnými činy znásilnění, sexuálního nátlaku a pohlavním zneužitím. Je nutné individuálně zkoumat typ sexuální aktivity, způsob či prostředek jejího dosažení, stejně jako věk a psychický stav oběti. Důležitým prostředkem pro správnou kvalifikaci je také činnost znalce.

Ve čtvrté kapitole jsem se zabýval sexuálním nátlakem, kde jsem jednak zaměřil na výklad pojmu zneužití svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu a jednak na výzkumnou otázku, jak má pachatel rozeznat, pod který z pojmů bezbrannost, zneužití závislosti nebo postavení se jeho jednání podřadí, když sám soud si musí provést v hraničních případech výklad nebo nechat zpracovat znalecký posudek.

Pátá kapitola pojednává o nedostatecích v ustanovení trestního zákoníku účasti na pornografickém představení a o problematice dokazování u navazování nedovolených kontaktů s dítětem. V důsledku provedené analýzy si myslím, že ustanovení účasti na pornografickém představení obsahuje řadu nejasností, které mohou být v rozporu s principem předvídatelnosti práva. Co se týče dokazování a sběru informací, jsem toho názoru, že by bylo vhodné zavést možnost použití agenta jako v Německu. Další variantou je užití civilních občanů, jako tomu bylo ve filmu „v síti“. Při odhalování a vyšetřování mravnostní kyberkriminality jsou data vyšetřování stěžejní. Vše začíná u samotného zpracování

digitálních stop, které zanechává pachatel i oběť. Pokračuje ve využití elektronických důkazů, kdy vzhledem k povaze a důležitosti elektronických důkazů je klíčové, aby oběti věděly, jak s takovýmto materiálem zacházet a že ho nemají v žádném případě ničit (například nemazat konverzaci s pachatelem). Důležitá je i prevence a vzdělávání uživatelů v oblasti internetových technologií, aby došlo ke zvýšení informační gramotnosti.

V šesté kapitole jsem se zabýval oznamovací povinností trestného činu pohlavního zneužití. Zaměřil jsem se na nalezení odpovědi na výzkumnou otázku, zda by měla být zavedena zákonná oznamovací povinnost pro trestný čin pohlavního zneužití. Neochota svědků oznamovat toto jednání je jednou z příčin vysoké latence, ale není tou největší. Dítě zneužití často samo tají a nikomu se nesvěří, nebo se svěří až po určitém čase. Trestat osobu, které se oběť svěřila, by mohlo být kontraproduktivní a mohlo by to narušit už tak křehký vztah mezi nimi. Navíc hrozí zvýšený počet falešného oznamování. Myslím si tedy, že zavést tuto povinnost by nebylo správné. Za klíčové pokládám zvýšit oznamování zneužívání u samotných obětí, jelikož tam je jádro problému. Pokud už se dítě svěří nějaké osobě, tak ta by měla zneužívání sama nahlásit, a to z důvodu morálních vlastností a důvěry, kterou k ní oběť má, nikoliv z důvodu novelizací trestního zákoníku a hrozby trestního stíhání. Za vhodné pokládám zaměřit se na kvalitní sexuální výchovu na základních školách, kde žáci získali informace, které by jim pomohly problematiku pohlavního zneužívání pochopit. Mám za to, že by to mělo vliv na snížení latence. Svou roli si musí také uvědomit pedagogové, kteří jsou s dětmi v blízkém kontaktu a často mohou právě oni zneužívání odhalit.

V sedmé kapitole jsem se zabýval analýzou německé právní úpravy a komparaci s českou právní úpravou, abych mohl odpovědět na výzkumnou otázku, v čem se může česká právní úprava inspirovat německou právní úpravou v oblasti sexuálního zneužívání. Při porovnání trestných činů z oblasti ochrany dětí před sexuálním zneužíváním je možné shrnout, že ustanovení, která se vztahují k sexuálnímu zneužívání dětí v Německu, jsou více propracovaná. Německý trestní zákoník lépe definuje a postihuje různá jednání, která naplňují znaky sexuálního zneužívání. Německý trestní zákoník se vydal cestou rozdělení sexuálního zneužívání do několika ustanovení podle způsobů jednání a následků. To dle mého názoru klade větší důraz na určitost při stanovení trestu a přehlednost při kvalifikaci jednání. Dále považuji za pozitivní možnost upustit od potrestání pachatele, který má pohlavní styk s osobou mladší čtrnácti let nebo nechá na sobě vykonat takové jednání od dítěte, pokud je sexuální akt mezi pachatelem a dítětem konsensuální a jsou splněny další podmínky. Vzhledem k možnému milostnému vztahu mezi osobami, mezi kterými není velký věkový rozdíl, je to dle mého názoru ve výjimečných případech vhodné.

Seznam použité literatury

Monografie

- BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 140 s.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 439 s.
- ELLIOTOVÁ, Michelle. *Jak ochránit své dítě*. 1. vydání Praha, Portál, 1995, 173 s.
- GŘIVNA, Tomáš a kol. *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s.
- HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009, 190 s.
- HORT, Vladimír. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál, 2008, 492 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část; Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství Leges, 2017, 976 s.
- JIRÁSEK, Petr a kol. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti*. 3. aktualizované vydání. Praha: AFCEA, 2015, 240 s.
- KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2016, 522 s.
- KOPECKÝ, Kamil a kol. *Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021, 111 s.
- KOPECKÝ, Kamil, KREJČÍ, Veronika. *Rizika virtuální komunikace (příručka pro učitele a rodiče)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018, 35 s.
- KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika*. 1. vydání. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, 178 s.
- POLČÁK, Radim a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 253 s.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, 1205 s.
- ROBERT, Joceline. *Nenech si to líbit! Ochrana dítěte před sexuálním zneužitím*. Praha: Portál, 2013, 93 s.
- ŘÍČAN, Pavel, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada, 2006, 603 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1000 s.
- TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010, 214 s.

- VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. díl. Praha: Karolinum, 1997, 86 s.
- VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální zneužívání dětí. Rizika a potřeby dětí jako východisko prevence*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze – 3. lékařská fakulta, 2012, 95 s.
- WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, 264 s
- ZAVRŠNIK, Aleš. *Kyberkriminalita*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 148 s.

Odborné časopisy

- ALBERT, Lukáš. Mučení v kontextu mezinárodního práva trestního. *Trestněprávní revue*, 2021, roč. 20, č. 2, s. 91–98.
- ALMAZKYZY, Karlygash. The Essence and Content of Cybercrime in Modern Times. *Journal of Advanced Research in Law and Economics* [online], 2018, roč. 9, č. 3, s. 834-841 [cit. 26. března 2019]. Dostupné z: https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jarle9&div=94&g_sent=1&casa_to_ken=Cqst-p35DDsAAAAA:xV4OuZqpDcfRmlcalDYq-1UcIGEOCPgcrIHfWEAmq4_WEaYVMn8RtHrkXKsxc_NnzjGx4R&collection=journal
- BUCHANAN, Rachel, et al. Expert insights into education for positive digital footprint development. *The Journal for Educators* [online], 2018, roč. 37, s. 49-64 [cit. 10. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/professional-learning/scan/past-issues/vol-37-2018/expert-insights-into-education-for-positive-digital-footprint-development>.
- ČIHÁK, František. Psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění. *Pediatric pro praxi*, 2011. roč. 12, č. 5, s. 325.
- HEJDUK, Marek. Kriminalistické aspekty odhalování, prověřování a vyšetřování počítačové mravnostní kriminality. *Bezpečnostní teorie a praxe* [online], 2021, roč. 15, č. 1, s. 63-80 [cit. 10. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2021/04/Kriminalisticke-aspekty-odhalovani-proverovani-a-vysetrovani-pocitacove-mravnostni-kriminality.pdf>.
- KARKOŠKOVÁ, Slávka, MIKULÁŠKOVÁ Gabriela. Rámce a roviny krivých obvinění zo sexuálního zneužívania detí. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2018, č. 3, s. 419.

- MATHEWS, Ben et al. A taxonomy of duties to report child sexual abuse: Legal developments offer new ways to facilitate disclosure. *Child abused and neglec* [online], 2019, volume 88, s. 337-347 [cit. 25 dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213418304472#bbib0035>.
- WACHS, Sebastian et al. A cross-national study of direct and indirect effects of cyberbullying on cybergrooming victimization via self-esteem. *Psicología Educativa* [online], 2016, roč. 22, č. 6, s. 62 [cit. 6. října 2021]. Dostupné z: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1135755X1600004X?token=8C78361149754EB7D53860CC198835D4CFAF0EDFA826149BC4F3003ADA0E1AA0EB97E532D90328C095693CD2928AE8E7&originRegion=eu-west-1&originCreation=20211114115949>.

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 1984, sp. zn. 2 To 22/84.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1994, sp. zn. 3 To 105/93.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 1996, sp. zn. 2 Tzn 26/96.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 18. 11. 1999, sp. zn. 4 StR 389/99.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 7 Tdo 638/2003.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 5 To 100/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2006, sp. zn.3 Tdo 1552/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1373/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2008, sp. zn.7 Tdo 161/2008.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. 1 StR 105/09.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1139/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9 2010, sp. zn. 8 Tdo 1494/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 7 Tdo 926/2010.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 25.10.2011, sp. zn 4 StR 387/11.
- Rozhodnutí Federálního soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 2 StR 561/11.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1248/2012-55.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. Tdo 275/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2013, sp. zn. 8 Tdo 638/2013-32.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 3 Tdo 1279/2013-17.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1090/2013-I.-24.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1090/2013-I.-24.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1296/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2014, sp. zn. 11 Tdo 782/2014-32.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1228/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. 8 Tdo 213/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1232/2018.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 2 To 25/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2019, sp. zn. 15 Tdo 1154/2019.
- Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 30. 12. 2019, č. j. 3T 102/2019-193.
- Rozhodnutí Federálního soudu ze dne 6. 5 2020, sp. zn. 2 StR 543/19.

Internetové zdroje

- Änderungsantrag der Fraktionen. Änderungsantrag der Fraktionen der CDU/CSU und der SPD zu dem Gesetzentwurf der Bundesregierung [online]. Deutschland: Bundesrat, 2020. Dostupné z: https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/Formulierungshilfe_Feindeslisten_Kindesmissbrauch_verhetzende_Inhalte.pdf;jsessionid=531836F82677C0AA2103FDADA657685E.1_cid324?_blob=publicationFile&v=3.
- Česká tisková kancelář. *Ministr zkritizoval Dukův návrh povinného oznamování zneužívání*. [online]. Tyden.cz, 4. dubna 2019 [cit. 25 dubna 2021]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/ministr-zkritizoval-dukuv-navrh-povinneho-oznamovani-zneuzivani_518669.html.
- *Děti ohrožené pornem a lovci na síti – výsledky průzkumu u dospívajících* [online]. Babyonline.cz, 2020 [cit. 25 dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.babyonline.cz/vysledky-sexualniho-pruzkumu>.

- Deutscher Anwaltverein. *Stellungnahme des Deutschen Anwaltvereins durch den Ausschuss Strafrecht zu dem Referentenentwurf eines Gesetzes zur Änderung des Strafgesetzbuches – Versuchsstrafbarkeit des Cybergroomings* [online]. Berlin: Stellungnahme des Deutschen Anwaltvereins durch den Ausschuss Strafrecht, 2019. Dostupné z: https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Bibliothek/Gesetzesmaterialien/19_wp/StrAendG_57_Cybergrooming/stellung_refe_dav.pdf;jsessionid=A29031A7E00F5E3431D36FE504C210B4.1_cid294?__blob=publicationFile&v=2.
- Deutscher Richterbund. *Stellungnahme des Deutschen Richterbundes zum Referentenentwurf des BMJV zur Versuchsstrafbarkeit des Cybergroomings* [online]. Berlin: Stellungnahme des Deutschen Richterbundes, 2020. Dostupné z: https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Bibliothek/Gesetzesmaterialien/19_wp/StrAendG_57_Cybergrooming/stellung_refe_drb.pdf;jsessionid=A29031A7E00F5E3431D36FE504C210B4.1_cid294?__blob=publicationFile&v=2.
- FALTÍNEK, Vilém. *Posun hranice pro legální sex je předmětem sporů* [online]. CeskyRozhlas, 14. listopadu 2008 [cit. 12 října 2021]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/posun-hranice-pro-legalni-sex-je-predmetem-sporu-8590130>.
- FALTIS, Marcel, LUPTÁKOVÁ, Věra. *Le Monde: Papež František považuje sexuální zneužívání 330 tisíc dětí francouzskými kněžími za děsivé* [online]. Plus. rozhlas.cz, 6. října 2021 [cit. 20. října 2021]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/le-monde-papez-frantisek-povazuje-sexualni-zneuzivani-330-tisic-deti-8591407>.
- Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines ... Gesetzes zur Änderung des Strafgesetzbuches – Modernisierung des Schriftenbegriffs und anderer Begriffe sowie Erweiterung der Strafbarkeit nach den §§ 86, 86a, 111 und 130 des Strafgesetzbuches bei Handlungen im Ausland 19/19859 [online]. Deutschland: der Bundesregierung, 2020. Dostupné z: <https://dserver.bundestag.de/btd/19/198/1919859.pdf>.
- Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder 634/20 [online]. Deutschland: Bundesrat, 2020. Dostupné z: https://www.bundesrat.de/SharedDocs/drucksachen/2020/0601-0700/634-20.pdf?__blob=publicationFile&v=1.

- HANZLOVÁ, Radka. Důvěra k vybraným institucím veřejného života – srpen/září 2021 [online]. CVVM.cz, 21. prosince 2021 [cit. 6. ledna 2021]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5515-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-srpen-zari-2021>.
- Instrukce o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR. [online]. Česká republika: plenární zasedání ČBK, 2021. Dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32323_32323/2021-instrukce-ve-zneni-1-novely-schvaleno127-fin.pdf.
- KOPEČNÝ, Kamil. *Mýtus o pedofilech zneužívajících děti opět rezonuje internetem* [online]. E-Bezpeci.cz, 15. května 2019 [06. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1551>.
- MAČÍ, Josef. *Mapa sexuálního zneužívání v katolické církvi. V Česku je 53 doložených obětí* [online]. Seznamzpravy, 7. dubna 2019 [cit. 23. března 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/mapa-sexualniho-zneuzivani-v-katolicke-cirkvi-v-cesku-je-53-dolozenych-obeti-69243>.
- MACHKOVÁ, Alexandra. *Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí* [online]. Sancedetem.cz, 1. listopadu 2012 [cit. 10. února 2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/myty-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti#co-je-sexualni-zneuzivan>.
- MACHKOVÁ, Alexandra. *Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí* [online]. Sancedetem.cz, 1. listopadu 2012 [cit. 10. února 2021]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/myty-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti>.
- POLICIE ČR. *Kyberkriminalita* [online]. Policie.cz, 2021 [cit. 3. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>.
- PORADA, Viktor, BRUNA, Eduard. *Digitální svět a dokazování obsahu elektronických dokumentů* [online]. Zlín: Vysoká škola Karlovy Vary, 2019. Dostupné z: <http://trilobit.fai.utb.cz/Data/Articles/PDF/37bacb88-3602-4ea7-b9c8-7864970f89e7.pdf>.
- SMUTNÁ, Martina. *Psycholog: Ve vztazích přibývá stresů i křivých obvinění ze zneužití dětí* [online]. iDNES.cz, 13. srpna 2017 [cit. 23. dubna 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rodinny-psycholog-tomas-novak-rozhovor.A170726_201227_domaci_mav.

- SOKOL, Tomáš. *KOMENTÁŘ: Provokace „V síti“. Lze postavit sexuální predátory před soud?* [online]. Lidovky.cz, 26. listopadu 2020 [cit. 21. března 2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/pravo-a-justice/komentar-provokace-v-siti-lze-postavit-sexualni-predatory-pred-soud.A201124_190429_in_byznys_pravo_ssu.
- Strafferetskontoret. *Forslag Til Lov om ændring af straffeloven* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/REU/bilag/590/2252311/index.htm>.
- STUKENBERG, V. T. *Cybergrooming/Online-Chats und -Spiele als Einfallstor für sexuellen Missbrauch*. Deutschlandfunk. [online]. *Deutschlandfunk.de*, 24. května 2020 [cit. 6 října 2021]. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/cybergrooming-online-chats-und-spiele-als-einfallstor-fuer-100.html>.
- *Téměř každé šesté dítě sdílí své intimní fotografie a videa. Nezdráhají se ani videochatů nebo osobních schůzek s cizími lidmi* [online]. E-bezpeci.cz, 13. června 2017 [cit. 10. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/sexting-vyzkum-2017>.
- VACA, Jan, ZVĚŘINOVÁ, Alena. *Nový zákon nahraje těm, kteří zneužívají děti, tvrdí odborníci* [online]. iDNES.cz, 13. listopadu 2008 [cit. 12 října 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/novy-zakon-nahraje-tem-kteri-zneuzivaji-deti-tvrdi-odbornici.A081113_085655_domaci_lpo.
- WEBSTER, Stephen. *European online grooming project: Final report* [online]. Lucemburk: Publication of European Union, 2012. Dostupné z: https://www.academia.edu/23987615/European_Online_Grooming_Project_Final_Report.
- ZVĚŘINA, Jaroslav. *Konference křivé obvinění ze sexuálního zneužívání dětí v průběhu rozvodu*. In: Facebook [online]. 22. září 2017 [cit. 23 dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/TomZdechovskyEP/videos/750761868445424/>.
- ZVĚŘINA, Jaroslav. *Za účast na pornografickém představení s dětmi má hrozit vězení* [online]. Novinky.cz, 5. února. 2014 [cit. 23 dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/sexuolog-jaroslav-zverina-ochrana-deti-zavani-nekdy-hysterii-40032003>.

Právní předpisy

- Crimes Act 1958 No. 6231/58. (zákon o zločinech z Victorie), ve znění pozdějších předpisů.

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV. Úř. Vest. L 335, 17. prosince 2011.
- Straffeloven (Trestní zákoník Dánské republiky), ve znění pozdějších předpisů.
- Strafgesetzbuch (Dánský trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů.
- Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání ze dne 25. října 2007.
- Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 181/2014 Sb. o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Komentáře

- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1490 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, 1312 s.
- KUHLMANN, Kristian, HEGGER, Martin. *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 29. Auflage. München: C. H. Beck, 2018, 1988 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, Svazek 1, § 1 až 204, 1642 s.

Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 141/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb., obecná část.
- V síti. [dokumentární film]. Režie Barbora CHALUPOVÁ, Vít KLUSÁK. Česko, 2020.

Shrnutí (Summary)

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku sexuálního zneužívání dětí. Nejdříve je pojednáno o definici sexuálního zneužívání. Práce se dále zabývá problematickými pojmy u trestných činů znásilnění, pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku a poukazuje na nejasný vztah mezi těmito činy. Jedná se o stav bezbrannosti vyplývající z nízkého věku dítěte, zneužití závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Následuje analýza trestných činů, které byly implementovány zákonem č. 141/2014 Sb. z důvodu naplnění požadavků Evropské unie, kde poukazuje na problematické aspekty současné právní úpravy včetně problematiky mravnostní kyberkriminality a postupu při jejím odhalování. Konkrétně se jedná o trestný čin účasti na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem. Poté jsem se zaměřil na otázku, zda má být zavedena zákonná oznamovací povinnost u trestného činu pohlavního zneužití, na důvody této případné novelizace a potenciální rizika. Dále se zaměřuji na německou právní úpravu sexuálního zneužívání a její porovnání s českou právní úpravou.

The diploma thesis focuses on the issue of sexual abuse of children. First, the definition of sexual abuse is discussed. The thesis also deals with problematic concepts in the crimes of rape, sexual abuse and sexual coercion and points to the unclear relationship between these acts. It is a state of helplessness resulting from the child's young age, abuse of addiction or his or her status, and the resulting credibility or influence. The following is an analysis of criminal offenses that were implemented by Act No. 141/2014 Coll. due to the fulfillment of the requirements of the European Union, where I point out the problematic aspects of the current legislation, including the issue of moral cybercrime and the procedure for its detection. Specifically, it is a criminal offense to participate in a pornographic performance and to establish illicit contact with a child. I then focused on the question of whether a legal reporting obligation should be introduced for the crime of sexual abuse, the reasons for this possible amendment and the potential risks. I also focus on the German legislation on sexual abuse and its comparison with the Czech legislation.

Klíčová slova (key words)

Trestní právo

Sexuální zneužívání

Znásilnění

Bezbrannost

Účast na pornografickém představení

Navazování nedovolených kontaktů s dítětem

Oznamovací povinnost

Kyberkriminalita

Criminal law

Sexual abuse

Rape

Defenselessness

Participation in a pornographic performance

Establishing illegal contacts with the child

Notification obligation

Cybercrime